

Datum
25 mei 2007

"Hand In Eigen Boezem"

*De aanpak door Rijkswaterstaat van
de eigen diffuse
(water)verontreinigingen*

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	5
2	Inleiding, doel en werkwijze	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Doel	7
2.3	Werkwijze	8
3	Resultaten en conclusies	11
	Bijlage 1	13
	Aankondiging inspectieonderzoek	13
	Bijlage 2	17
	Referenties en toetskader	17
	Bijlage 3	18
	Inventarisatie 'Hand in eigen boezem'	18

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Datum
25 mei 2007
Rapport
TeW/2007/000005

Pagina
4 van 20

1 Samenvatting

Van een serieuze aanpak van de eigen diffuse emissies is binnen Rijkswaterstaat nog geen sprake.

In de periode van september 2006 tot en met januari 2007 is mede op verzoek van Rijkswaterstaat een inspectieonderzoek uitgevoerd naar de aanpak van de eigen diffuse emissies van Rijkswaterstaat, ook wel Hand In Eigen Boezem (HIEB) genoemd. Het gaat om diffuse emissies bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden door Rijkswaterstaat.

In 2004 heeft het DT-RWS op basis van een evaluatieonderzoek uit 2002/2003 besloten HIEB serieus aan te pakken. Het evaluatieonderzoek is indertijd uitgevoerd door de Adviesgroep Emissies (toenmalige FWVO-cluster C) (RWS, 2003).

Om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken rond de aanpak van HIEB is aan de hand van een enquête een inventarisatie uitgevoerd bij alle regionale diensten van Rijkswaterstaat. De uitkomsten van deze enquête laten zien dat HIEB nog niet of nauwelijks corporate van de grond is gekomen. Initiatieven zijn (deels) afhankelijk van inzet van personen en afdelingen en nog niet van de organisatie in zijn geheel. Dit ondanks het DT-RWS besluit om HIEB serieus aan te pakken.

Om invulling te geven aan de eigen wens van Rijkswaterstaat een voorbeeldfunctie te vervullen op het gebied van de aanpak van de eigen diffuse bronnen, zal er betere aansturing op dit onderwerp moeten plaatsvinden en zullen heldere uitgangspunten moeten worden geformuleerd. Alleen op deze wijze kan HIEB binnen de eigen organisatie ten uitvoer worden gebracht.

2 Inleiding, doel en werkwijze

2.1 Inleiding

De Toezichteenheid Waterbeheer van de Inspectie Verkeer en Waterstaat (de Inspectie) heeft in de periode van september 2006 tot en met januari 2007 een inspectieonderzoek uitgevoerd naar de aanpak van diffuse (water)verontreinigingen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden door Rijkswaterstaat. Het gaat om de aanpak van diffuse (water)verontreinigingen waarvan Rijkswaterstaat zelf veroorzaker of waarvoor zij verantwoordelijk is, oftewel "Hand In Eigen Boezem" (HIEB).

Het belang van HIEB is door het DT van Rijkswaterstaat in 2004 onderkend (zie kader). In een brief aan de Directeur-Generaal van Rijkswaterstaat heeft de Inspectie haar visie over HIEB kenbaar gemaakt en het onderzoek kenbaar gemaakt (zie bijlage 1).

"Het DT-RWS vindt dat de regionale diensten van RWS de eigen diffuse emissies (inclusief scheepvaartafvalstoffen) serieus moet aanpakken zodat RWS als bevoegd gezag de eigen zaken net zo goed op orde heeft als RWS van het bedrijfsleven verlangt."

Bron: verslag DT-RWS (8 oktober 2004)

Dit onderzoek staat mede op verzoek van Rijkswaterstaat in het Meerjarenplan 2006-2009 van de unit Inspectie/Audit van de Inspectie (IVW, 2005).

2.2 Doel

Bedrijven, overheden en consumenten beïnvloeden elkaar in de mogelijkheden om duurzaam te opereren. Zij hebben als het gaat om maatschappelijk verantwoord of duurzaam ondernemen (MVO) ieder een eigen verantwoordelijkheid en eigen rol(len). De belangrijkste rollen voor een overheidsorganisatie zijn als volgt te beschrijven¹:

- de overheid als bedrijf; hierbij kan gedacht worden aan de overheid als aanbesteder, inkoper, aanbieder en beheerder van diensten en diverse publieke voorzieningen, werkgever, voorlichter, etc. De overheid vervult hierbij ten eerste een belangrijke voorbeeldfunctie. Ten tweede kan de overheid in haar rol als aanbesteder of inkoper ook directe invloed uitoefenen op samenwerkingspartners en bedrijven door eisen te stellen aan de geleverde diensten op het gebied van duurzaam ondernemen.
- de overheid als opsteller en uitvoerder van beleid; de overheid is verplicht of heeft de bevoegdheid tot het opstellen van beleidsplannen voor alle

¹ Bron: www.duurzaamondernemen.nl

- beleidsvelden en daaronder vallende taakvelden. Door MVO te integreren in deze kernactiviteiten kan MVO in het handelen van de overheid doordringen.
- de overheid als aanspreekpunt en intermediair; in deze rol heeft zij de mogelijkheid informatie en voorlichting te (laten) geven over MVO, maar ook kan zij MVO-criteria verbinden aan bijvoorbeeld het verstrekken van subsidies.
 - de overheid als bevoegd gezag; in de rol van vergunningverlener en toezichthouder voeren de overheden wettelijke taken uit, waarbij zij zowel regulerend als stimulerend aandacht kunnen besteden aan MVO.

Het doel van het onderzoek is na te gaan of Rijkswaterstaat, in zijn rol als bedrijf, de 'eigen' diffuse bronnen aanpakt en daarmee invulling geeft aan HIEB als onderdeel van MVO.

Voor het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd.

1. Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot de aanpak van een aantal diffuse (water)verontreinigingen bij de uitvoering van aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Het gaat hierbij specifiek om de volgende onderwerpen:
 - Bestrijdingsmiddelen: het bestrijden van onkruid op verhardingen (sluiscomplexen, gebouwen, wegen bermen, taluds en kribben);
 - Smeeroliën en -vetten: het gebruik van milieuvriendelijkere smeeroliën en -vetten bij ondermeer onderhoud aan machines;
 - Bouwmaterialen: het gebruik van duurzame bouwmaterialen bij de aanleg en beheer van objecten en het onderhoud daaraan;
 - Dienstvaartuigen: het gebruik van het ScheepsMilieuPlan (SMP), e.d. aan boord van de eigen schepen.
2. In hoeverre heeft Rijkswaterstaat geborgd dat HIEB binnen de eigen organisatie ten uitvoer wordt gebracht?

2.3 Werkwijze

Gestart is met een inventariserend onderzoek om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken met betrekking tot de aanpak van de in de onderzoeksvraag 1 genoemde onderwerpen. Deze inventarisatie is door Syncera uitgevoerd aan hand van een enquête. Het RIZA is als expert bij dit deelonderzoek betrokken.

Syncera heeft de enquête geschikt gemaakt om via internet in te vullen. Hierbij is gebruik gemaakt van het principe van antwoordgestuurde vragenlijsten. Degene die de vragen invult, wordt alleen met die vragen geconfronteerd die aansluiten op zijn/haar specifieke antwoord. Het invullen van de vragenlijst via internet beperkt de inspanning en tijdsbesteding van de te enquêteren mensen.

De enquête is uitgezet bij afdelingen en districten van alle regionale diensten van Rijkswaterstaat die zich primair bezig houden met de uitvoering van aanleg- beher- en onderhoudswerkzaamheden. In totaal zijn 47 afdelingen/districten aangeschreven. Hiervan hebben 28 afdelingen/districten gereageerd.

De opzet van de inventarisatie en de resultaten van de enquête zijn vervolgens door Syncera in een rapport verwerkt. Dit rapport is integraal opgenomen in bijlage 3. Vanwege de lage respons op de vragenlijst over het onderwerp 'dienstvaartuigen' is dit onderwerp niet in de rapportage opgenomen.

Parallel aan de inventarisatie is (in concept) een referentiemodel opgesteld met als doel onderzoeksvraag 2 te beantwoorden. Het referentiemodel geeft een overzicht van de stappen in het te onderzoeken (werk)proces: borging (inbedding) van HIEB in de organisatie. De basis voor dit referentiemodel was de bundel "Ondernemen met Meerwaarde" van het ministerie van Economische Zaken (Min. EZ, 2005). Deze bundel geeft een overzicht van de praktische resultaten van het Nationale Onderzoeksprogramma Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (2003 – 2004). Op basis van praktijkervaringen van bedrijven zijn zes hoofdactiviteiten geformuleerd om de invoering van MVO zo succesvol mogelijk te laten verlopen. Deze bedrijven hebben ruime ervaringen met het in gang zetten van het proces naar MVO binnen hun eigen organisatie.

3 Resultaten en conclusies

De resultaten van de inventarisatie bij Rijkswaterstaat (bijlage 3) laten zien dat HIEB anno 2007 nog niet of nauwelijks corporate van de grond is gekomen, ondanks dat in 2004 op het niveau van DT-RWS een besluit is genomen om HIEB serieus aan te pakken.

Een groot aantal respondenten (90%) vindt dat Rijkswaterstaat een voorbeeldfunctie vervult op het gebied van duurzaam ondernemen. In de praktijk is het echter zo dat de meerderheid (70% van de respondenten) aangeeft dat wettelijk verplichte maatregelen en activiteiten leidend zijn bij de aanschaf van materialen en middelen. De maatschappelijke voorbeeldfunctie op het gebied van leefbaarheid is daarin ondergeschikt.

Bestrijdingsmiddelen

In het algemeen is men goed op de hoogte van het beleid ten aanzien van bestrijdingsmiddelen (nul emissie). Ondanks het nul-emissiebeleid vindt er wel degelijk chemische onkruidbestrijding plaats.

Smeeroliën en -vetten

Ondanks het feit dat er binnen Rijkswaterstaat geen specifieke werkwijze is op dit onderwerp, blijkt dat een deel van respondenten wel degelijk aandacht besteed aan dit onderwerp. De manier waarop dit gebeurt verschilt echter. Verbetermaatregelen die door respondenten van Rijkswaterstaat worden aangegeven zijn: het management moet er achter staan en het moet gewoon voorgeschreven worden.

Bouwmaterialen

De grote meerderheid van de respondenten geeft aan bekend te zijn met de werkwijze ten aanzien van het duurzaam bouwen. De link met uitloging en diffuse bronnen wordt echter slechts in een paar gevallen gelegd. Het merendeel refereert aan duurzame bouwgrondstoffen, hergebruik, energiezuinig en FSC-hout.

De aanpak van eigen diffuse bronnen is een onderwerp dat bij de uitvoerende dienstonderdelen van Rijkswaterstaat bekend is. De werkwijze ter voorkoming van verontreiniging door eigen diffuse bronnen is echter erg divers. Iedereen heeft een eigen interpretatie van hoe het zou moeten/kunnen en heeft/neemt ook de vrijheid om de activiteiten bij dit onderwerp op eigen wijze in te vullen. Van een eenduidige aanpak (uitvoeringsbeleid/werkwijze) is geen sprake. HIEB is nauwelijks ingebed en initiatieven zijn (deels) afhankelijk van inzet van personen en afdelingen en nog niet van de organisatie in zijn geheel. Deze conclusie is eerder getrokken in een evaluatieonderzoek uitgevoerd in 2002/2003 door de Adviesgroep Emissies (toenmalige FWVO-cluster C) (RWS, 2003).

De resultaten maken duidelijk dat HIEB niet geborgd is in de organisatie. Het voorgenomen onderzoek hiernaar, onderzoeksvraag 2, is dan ook niet uitgevoerd.

Bijlage 1

Aankondiging inspectieonderzoek

 Inspectie Verkeer en Waterstaat		Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat Postbus 20906 2500 EX Den Haag
Datum	25 april 2006	
Contactpersoon	G.P.J. Helling	
Doorkiesnummer	0320 - 29 9526	
Bijlage(n)	-	
Onderwerp	Aankondiging Audit 'Hand in Eigen Boezem'	Uw kenmerk - Ons kenmerk IVW/TeW/06LU000161

Geachte heer Keijts,

Doel van deze brief
Met deze brief wil ik u op de hoogte stellen van mijn voornemen ten aanzien van de uitvoering van de door u gevraagde audit naar de 'hand in eigen boezem' (HIEB). Met HIEB wordt bedoeld de aanpak van RWS van de diffuse bronnen van waterverontreiniging waarvan RWS zelf veroorzaker of voor verantwoordelijk is.
Daarnaast wil ik u met deze brief informeren wat hierin de visie is van de Toezichteenheid Waterbeheer. Behalve op de achtergronden zal ik daarbij ingaan op uitgangspunten, de aanpak van de audit, alsmede de rapportage en berichtgeving over de auditresultaten. Voor het plannen van de audit is het gewenst dat u hier een centraal aanspreekpunt voor aanwijst.

Achtergrond
Hand in eigen boezem is eerste noodzaak wanneer je vanuit V&W de doelen voor het waterbeleid wilt verwezenlijken. Het betekent niet alleen als uitvoeringsorganisatie voldoen aan de wetgeving maar tevens invulling geven aan het beleid. Overigens kan hiermee ook een voorbeeldfunctie worden ingenomen die mede uitdrukking geeft aan de publieksgerichtheid van RWS.
In oktober 2004 heeft DT RWS haar ambitie getoond met de besluiten aangaande de rapporten over Scheepsmilieuplan ('Aquar') en overige activiteiten ('BOST') eigen dienst.
In 2006 is mede op verzoek van RWS een audit door mijn dienst naar HIEB ingepland.

Centraal staan vragen als: is het 'huis op orde' als het gaat om toepassing van het waterkwaliteitsbeleid in de eigen uitvoeringspraktijk? Worden de specifiek genoemde diffuse bronnen eigen dienst op een effectieve en uniforme (corporate) wijze aangepakt? Is het in de werkprocessen van RWS geborgd dat HIEB ten uitvoer wordt gebracht? Daarbij is monitoring en evaluatie van wezenlijk belang; het laat de vorderingen zien, zowel intern als naar externen waaronder ook de KRW-partners zoals Waterschappen en Gemeenten die zich deze voorbeelden ter harte kunnen nemen.

Toezichteenheid Waterbeheer Unit Toelating en Continuering Postbus 61, 8200 AB Lelystad Bezoekadres Noorderwagenplein 6, Lelystad	Telefoon 0320 299 500 Fax 0320 299 501 Internet www.iww.nl
---	--

Transport and Water Management Inspectorate Netherlands

Visie IVW

Er kan in theorie een groot aantal mogelijke diffuse bronnen worden onderscheiden. De rapporten van 'BOST' en 'Aquar' beschrijven de diffuse bronnen in de bedrijfsvoering bij:

1. Schepen; de eigen vloot;
2. Wegenbeheer, kunstwerken en verharde terreinen, gebruik bestrijdingsmiddelen;
3. Vaarwegbeheer;
4. (Duurzaam) bouwen.

Daarnaast is te denken aan huishoudelijk afvalwater (waar voor RWS-objecten geldt dat deze per 1 januari 2006 zijn gereguleerd) en stralen & conserveren van vaste objecten. Deze activiteiten zijn onderwerp van onderzoek in andere audits.

Ad. 1 T.b.v. de eigen vloot is een handleiding voor het Scheepsmilieuplan (SMP) ontwikkeld. Reeds in 1998 is door het toenmalige FWVO afgesproken dat in 2000 alle schepen van een SMP zijn voorzien. SMP is een aanzet tot milieuzorg aan boord van schepen en bestrijkt een breed terrein; coatings, schroefasafdichtingen, vuilwatertanks etc. Daarbij gaat het om zo'n 130 schepen.

Ad. 2 Het vigerend beleid voor Run-off van wegen en kunstwerken is in CIW-richtlijn 2002 "Afstromend wegwater" weergegeven.

Het beleid voor gebruik van bestrijdingsmiddelen op verharde terreinen is beschreven in de nota "Duurzame gewasbescherming, beleid voor gewasbescherming tot 2010". In het convenant duurzame gewasbescherming, in de nieuwe wet voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden (met een belangrijke wettelijke positie voor V&W), de KRW decembernota van 2005 van het kabinet en in het uitvoeringsdocument onkruidbestrijding verhard oppervlak FWVO 2002.

Ad 3 Het gebruik van gecreosoteerde of met wolmanzouten behandeld hout in natte toepassingen is verboden. Op sluisdeuren en dergelijke worden zinkanodes gebruikt ter bestrijding van corrosie. Er zijn alternatieven beschikbaar.

Bij sluisen en bruggen wordt minerale smeerolie en vet gebruikt, mogelijk 100-den tonnen/jaar.

Ad 4 Er zijn meerdere pakketten voor duurzaam bouwen opgesteld. Voor water dient rekening te worden gehouden met specifiek uitlogend bouw materiaal. Denk aan wegmeubilair bijvoorbeeld zinken geleiderail (vangrail), koper of zink als gevel- of dakmateriaal, PAK-houdende teer enzovoorts.

Tevens zijn er mogelijkheden om de aanleg van infrastructuur en kunstwerken zodanig vorm te geven dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen tot een minimum wordt beperkt. Zo is er een 'Milieukeur groen en verhardingen' waarmee reeds enkele overheidsorganisaties zich hebben onderscheiden. Overigens zijn ook ervaringen met duurzaam bouwen opgedaan die goedkoper blijken uit te pakken dan middels de reguliere methodiek.

Uitgangspunten

Voor deze specifieke diffuse bronnen mag van RWS redelijkerwijs worden verwacht dat ambities concreet zijn gemaakt. Als voorbeelden kunnen worden genoemd:

- Door gebruik van het SMP zijn alle schepen inmiddels voorzien van bijvoorbeeld een dubbele schroefasafdichting, idem roerkoning, biocidevrije antifouling, vuilwatervoorziening inclusief walaansluiting enzovoorts of dat sanering in harde data is vastgelegd;
- In het vaarwegbeheer wordt waarnemelijk bij sluisen en stuwen gebruik gemaakt van biologische afbreekbare smeermiddelen. Bij waterschappen is gebleken dat op vele locaties

- en installaties dergelijke middelen zijn aan te wenden, evenals het gebruik van filters om een langere standtijd te borgen;
- RWS heeft de afgelopen jaren ter uitvoering van het convenant het gebruik van bestrijdingsmiddelen sterk teruggebracht;
 - Bij de bouw en aanleg wordt ervan uitgegaan dat de duurzame bouwpakketten worden toegepast en daar waar nodig extra rekening wordt gehouden met materialen die de waterkwaliteit beïnvloeden;
 - HIEB heeft een plaats verworven in de Emissiebeheersplannen, Handhavingsuitvoerings- en Jaaruitvoeringsprogramma's emissiebeheer (HUP's en JUP's), en andere planvormen van elke regionale dienst. De vorderingen in de uitvoering worden bijgehouden;
 - Bij de offerte/bestekfase worden in de aanleg, en het beheer en onderhoud van wegen en andere waterstaatswerken/objecten voorwaarden meegegeven gericht op preventie van concreet benoemde diffuse bronnen;
 - Idem voor inhuur, uit- en aanbesteding en (duurzame) inkoop in brede zin; kortom in het opdrachtgeverschap. Bijvoorbeeld door bij opdrachten als baggerwerkzaamheden gebruik te maken van schepen die niet zijn gecooat met TBT, en onderhoud te gunnen aan werven met een bewezen goede milieureputatie.

Aanpak audit

In de audit zal voor specifieke onderwerpen worden gezien of het proces om HIEB in de bedrijfsvoering van RWS te verankeren is gerealiseerd. De onderzoeksvragen zijn:

1. Op welke wijze heeft RWS geborgd dat HIEB in de eigen organisatie ten uitvoer wordt gebracht?
2. Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot de aanpak van diffuse bronnen veroorzaakt door de eigen organisatie? Het gaat daarbij specifiek om:
 - a. Het bestrijden van onkruid op verhardingen (sluiscomplexen, gebouwen, wegen, bermen, taluds en kribben enzovoorts);
 - b. Het gebruik van milieuvriendelijke smeermiddelen bij ondermeer onderhoud aan machines;
 - c. Het gebruik van duurzame bouwmaterialen bij de aanleg en beheer van objecten en het onderhoud daaraan;
 - d. Het gebruik van het ScheepsMilieuPlan aan boord van de eigen schepen.

Om een volledig beeld te krijgen van hoe RWS deze eigen diffuse bronnen aanpakt, zullen alle regionale diensten in de audit worden betrokken. Op dit punt wordt afgeweken van de u bekende standaard werkwijze. Dat vergt een goede coördinatie, zowel van mijn kant als van uw kant. Graag hoor ik van u wie daarvoor binnen uw organisatie als aanspreekpunt en coördinator is te benaderen. De start van de audit staat gepland voor begin september dit jaar. Zo mogelijk wil ik op de onderscheiden onderwerpen ter vergelijking de prestaties van enkele waterschappen meenemen.

Rapportage en berichtgeving

Voor de rapportage over de bevindingen bij deze audit zal ik aansluiten bij de standaard werkwijze:

- Een overkoepelend rapport voor de DG/het DT RWS en een afschrift aan de HID-en;
- Een samenvatting van de audit aan de staatssecretaris;
- Een samenvatting in Berichten Uit het Toezicht en het Jaarbericht van de Inspectie V&W.

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Datum
25 april 2006
Ons kenmerk
IVW/TeW/06LU000161

Paginanummer
4

Tot slot

Met de beoogde opzet van de audit hoop ik aan uw verzoek tegemoet te komen en de uitvoering van het waterkwaliteitsbeleid voor de eigen dienst te kunnen toetsen.

Met vriendelijke groet,
DE HOOFDINSPECTEUR WATERBEHEER,

Prof. dr. J. J. Leentvaar

Bijlage 2

Referenties en toetskader

- Min. EZ, 2005: Ministerie van Economische Zaken, 'Ondernemen met meerwaarde'. Den Haag: 2005
- IVW, 2005: Inspectie Verkeer en Waterstaat, Toezichteenheid Waterbeheer, unit Inspectie/Audit, 'Meerjarenplan unit Audit 2006-2009'. Lelystad: juli 2005.
- IVW, 2006: Inspectie Verkeer en Waterstaat, Toezichteenheid Waterbeheer, 'Uitvoeringskader: De basis voor het uitvoeren van inspectieonderzoeken'. Lelystad: juni 2006.
- RWS, 2003: Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, FWVO-cluster C, 'Evaluatie Hand In Eigen Boezem Diffuse Bronnen (HIEB-DB)'. Haarlem: augustus 2003.
- RWS, 2005: Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, 'Beheerplan voor de Rijkswateren 2005-2008'. Den Haag: februari 2005.

Bijlage 3

Inventarisatie 'Hand in eigen boezem'

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Syncera
Water

postadres
Postbus 270
2600 AG DELFT
t 015-7512700
f 015-2625365
www.syncera.nl

bezoekadres
Delftechpark 9
2628 XJ DELFT

Inventarisatie 'Hand in eigen boezem'

Eindrapport

In opdracht van	Inspectie verkeer en waterstaat, Toezichteenheid W
Opgesteld door	Syncera B.V.
Projectnummer	W06A0220
Documentnaam	F:\Data\project\Water06\W06A0220\rapport\Definitief\w06a0220.r01.definitief.doc
Datum	11 januari 2007

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Leeswijzer	1
2	Opzet onderzoek	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Opstellen vragenlijst	3
2.3	Uitvoeren onderzoek	4
2.4	Verwerken resultaten	5
3	Resultaten en conclusies	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Algemene vragen	7
3.3	Bestrijdingsmiddelen	13
3.4	Smeeroliën en –vetten	16
3.5	Bouwmaterialen bij objecten	18
3.6	Overige vragen	22
4	Samenvattende conclusies	25

Bijlage 1: Overzicht bestaande documenten

Bijlage 2: Stroomdiagram opzet vragenlijst

Bijlage 3: Vragenlijst Hand in eigen boezem

Bijlage 4: Resultaten vragenlijst Hand in eigen boezem

Inspectie Verkeer en Waterstaat

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Toezichteenheid Waterbeheer van de Inspectie van Verkeer en Waterstaat (Inspectie V&W) voert momenteel een inspectieonderzoek uit naar de aanpak van Rijkswaterstaat (RWS) van de eigen diffuse (water)verontreinigingen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Het onderzoek gaat over de aanpak van diffuse (water)verontreinigingen waarvan RWS zelf veroorzaker of waarvoor RWS verantwoordelijk is. Kortweg: 'Hand in eigen boezem'. Het initiatief voor dit onderzoek is mede afkomstig van RWS zelf.

Hand in eigen boezem is een eerste noodzaak wanneer men vanuit V&W de doelen voor het (water)beleid wil verwezenlijken. Het betekent niet alleen als uitvoeringsorganisatie voldoen aan de wetgeving, maar tevens invulling geven aan het beleid. Overigens kan hiermee ook een voorbeeldfunctie worden ingenomen die mede uitdrukking geeft aan de publieksgerichtheid van RWS. In een brief aan de DG van RWS heeft de Toezichteenheid Waterbeheer haar visie hieromtrent kenbaar gemaakt (brief d.d. 25 april '06, kenmerk IVW/TeW/06-LU000161).

Een onderdeel van dit onderzoek is het inventariseren van de huidige stand van zaken met betrekking tot de aanpak van een aantal diffuse (water)verontreinigingen bij de uitvoering van aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Het gaat hierbij om de volgende specifieke onderwerpen:

- Bestrijdingsmiddelen: het bestrijden van onkruid op verhardingen (sluiscomplexen, gebouwen, wegen, bermen, taluds en kribben);
- Smeeroliën en -vetten: het gebruik van milieuvriendelijkere smeeroliën en -vetten bij ondermeer onderhoud van kunstwerken (sluizen en bruggen);
- Bouwmaterialen: het gebruik van duurzame bouwmaterialen bij de aanleg en beheer van objecten (sluizen, bruggen, gebouwen en wegmeubilair) en het onderhoud daarvan;
- Dienstvaartuigen: het gebruik van het Scheepsmilieuplan, en dergelijke, oftewel milieuzorg aan boord van de eigen schepen.

Aan de hand van een enquête heeft Inspectie V&W deze inventarisatie uitgevoerd. Het uitvoeren hiervan is aan Syncera uitbesteed. Voorliggend rapport is het resultaat van dit onderzoek.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat beschreven hoe het onderzoek is opgezet en uitgevoerd. De resultaten van de enquête zijn in hoofdstuk 3 gepresenteerd. In het laatste hoofdstuk zijn de samenvattende conclusies opgenomen.

2 Opzet onderzoek

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat beschreven welke stappen zijn ondernomen om de inventarisatie binnen RWS uit te voeren. In paragraaf 2.2 staat beschreven hoe de vragenlijst tot stand is gekomen. In paragraaf 2.3 is te lezen hoe het onderzoek is uitgevoerd en wat de respons van het onderzoek is geweest.

2.2 Opstellen vragenlijst

De definitieve vragenlijst is in enkele stappen tot stand gekomen. Deze stappen zijn hieronder verder beschreven.

Voorstudie

Voorafgaand aan het opstellen van de vragenlijst heeft een voorstudie plaats gevonden. Deze studie betrof het inventariseren van bestaande documenten en eerder uitgevoerde onderzoeken. Op basis hiervan en input vanuit de Inspectie V&W heeft Syncera een conceptvragenlijst opgesteld. De geraadpleegde documenten en eerder uitgevoerde onderzoeken zijn in bijlage 1 opgenomen.

Bijeenkomst met experts

Om tot een gedegen vragenlijst te komen is een bijeenkomst georganiseerd waar enkele experts van Inspectie V&W en het RIZA voor waren uitgenodigd. Tijdens deze bijeenkomst is de conceptvragenlijst besproken en zijn waardevolle aanvullingen gedaan.

Pilot internet enquête

Syncera heeft vervolgens de vragenlijst geschikt gemaakt om op internet ingevuld te worden. Hierbij is gebruik gemaakt van het principe van antwoordgestuurde vragenlijsten. Degene die de vragen invult, wordt alleen met die vragen geconfronteerd die aansluiten op zijn/haar specifieke antwoord. In bijlage 2 is de figuur opgenomen die de loopings van de verschillende vragen illustreert.

Er is specifiek voor een internet vragenlijst gekozen, omdat dit het invullen van de vragenlijst versnelt. Een andere reden is dat met een internet vragenlijst de respondenten gemakkelijk niet relevante vragen kunnen overslaan. Voor deze vragenlijst is dat een belangrijke voorwaarde geweest, aangezien de vragenlijst uit vier onderdelen bestaat, die niet voor alle respondenten van toepassing zijn.

Alvorens de vragenlijst voor te leggen aan de uiteindelijke respondenten heeft een testfase plaats gevonden. Vijf medewerkers van Inspectie V&W en het RIZA zijn gevraagd de vragenlijst via internet in te vullen. Daarbij kregen zij de opdracht mee elke vraag te beoordelen op leesbaarheid, duidelijkheid, e.d. Ook is de medewerkers gevraagd hoe lang zij ongeveer met de vragenlijst bezig waren geweest en of zij problemen ondervonden bij het invullen van de internet vragenlijst.

Definitieve vragenlijst

Uiteindelijk is de definitieve vragenlijst opgesteld. Hieronder is de opzet van de vragenlijst beschreven:

- *Algemeen:* de vragenlijst start met de vragen waaraan men moet denken als het gaat om diffuse (water)verontreiniging en over duurzaam ondernemen. Deze vragen hebben we om twee redenen gebruikt: om te weten te komen of men op de hoogte is van deze onderwerpen en om de respondenten 'in te laten komen' in de vragenlijst;
- *Specifieke onderwerpen:* Vervolgens wordt de respondenten gevraagd welke specifieke onderwerpen zij verzocht zijn om te beantwoorden. Alleen de respondenten die een 'ja' antwoorden bij één of meerdere specifieke onderwerpen krijgen deze specifieke vragenlijst(en) om te beantwoorden;
- *Overig:* de vragenlijst sluit af met enkele algemene vragen over de inspanningen van de eigen dienst en de afdeling. Ook wordt de respondenten gevraagd enkele persoonsgegevens in te vullen.

De definitieve vragenlijst is in bijlage 3 opgenomen.

2.3 Uitvoeren onderzoek

De enquête is uitgezet bij afdelingen en districten van alle regionale diensten van RWS die zich primair bezig houden met de uitvoering van aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Ten tijde van het uitvoeren van dit onderzoek was binnen RWS geen actueel adresbestand beschikbaar. Uiteindelijk heeft de Inspectie V&W een zo volledig mogelijk adresbestand verkregen van de afdelingen en districten die deze werkzaamheden uitvoeren (exclusief specialistische diensten) op basis van de 'V&W adreslijst' en het nabellen van de regionale diensten. Op basis van dit adresbestand zijn in totaal 47 afdelingen/districten van de tien regionale diensten aangeschreven.

De brieven zijn gericht aan het hoofd van de betreffende afdeling/district met het verzoek de vragenlijst binnen zijn/haar afdeling/district uit te zetten. In deze brief werd verwezen naar de link waar de desbetreffende persoon de vragenlijst via internet kon invullen. De aangeschreven dienstonderdelen kregen in totaal 2 weken de tijd om de vragenlijst in te vullen. Hiervoor is gekozen, omdat de ervaring leert dat het verlenen van een langere responstijd niet tot een hogere respons leidt. Men vult een vragenlijst meestal direct in of men laat de vragenlijst liggen en in de meeste gevallen vergeet men de vragenlijst alsnog in te vullen.

Halverwege het onderzoek bleek dat de respons achterbleef bij de doelstelling. Om de respons te verhogen zijn die dienstonderdelen nagebeld en gemaïld, die nog geen vragenlijst hadden ingevuld. Het nabellen heeft geresulteerd in een meer dan verdubbeling van de respons: vóór aanvang van het nabellen van de verschillende dienstonderdelen waren 12 vragenlijst ontvangen. Na ongeveer 1,5 week is dit toegenomen tot 28 vragenlijsten. De respons van dit onderzoek is in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1: Respons vragenlijst 'Hand in eigen boezem'

RWS diensten	aangeschreven	retour	Respons specifieke onderdelen vragenlijst			
			bestrijdings- middelen	smeeroliën en –vetten	bouw- materialen	dienst- vaartuigen
Noordzee	1	0	-	-	-	-
Noord-Nederland	5	3	1	0	2	0
Oost-Nederland	8	3	3	1	1	0
Utrecht	3	2	2	1	2	2
Noord-Holland	4	0	-	-	-	-
Zuid-Holland	7	3	3	2	2	0
IJsselmeergebied	3	2	0	0	2	0
Zeeland	4	5	2	2	2	1
Noord-Brabant	6	4	4	0	3	0
Limburg	6	5	1	1	3	0
Blanco	?	1	1	1	1	0
Totaal	47	28	17	8	17	3

2.4 Verwerken resultaten

Na het verstrijken van de deadline en na het uitvoeren van de nabelactie is gestart met het verwerken van de resultaten in het statistische programma SPSS. Dit programma maakt het mogelijk de resultaten per vraag weer te geven. In hoofdstuk 3 wordt uitgebreid ingegaan op de uitkomsten van dit onderzoek. In bijlage 4 zijn de totaalresultaten terug te vinden.

Respons

Van de 47 dienstonderdelen hebben 28 afdelingen/districten één of meerdere vragenlijsten ingevuld. Dit komt neer op een respons van 60%. Tijdens de nabelactie is contact geweest met diverse afdelingen/districten waarvan de vragenlijst nog niet ontvangen was.

Twee afdelingen/districten gaven aan dat deze vragenlijst niet van toepassing was en voor drie afdelingen/districten gold dat de vragenlijst niet was ingevuld, omdat het afdelingshoofd niet aanwezig was of de brief te laat onder ogen had gekregen. Met deze vijf reacties komt de respons op 70%.

Wanneer de respons wordt bekeken per specifiek onderdeel van de vragenlijst, dan valt de respons tegen. De verwachting was dat er ongeveer twee vragenlijsten per district/afdeling zouden worden ingevuld, oftewel 94 ingevulde vragenlijsten. In totaal zijn 45 specifieke vragenlijsten ingevuld. De respons komt dan neer op 48%. De lage respons valt voornamelijk te verklaren door de lage respons op de specifieke onderdelen smeeroliën en -vetten en scheepvaart.

Looptijd onderzoek

Het project is in vier maanden tijd opgestart, uitgevoerd en afgerond. In tabel 2 is per week inzichtelijk gemaakt wanneer welke stappen zijn uitgevoerd.

Tabel 2: Looptijd project 'Hand in eigen boezem'

ACTIVITEIT	september			oktober			november					december			
	week	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
Voorstudie															
Opstellen concept vragenlijst															
Overleg concept vragenlijst met experts															
Pilot internet enquête															
Opstellen definitieve enquête															
Aanschrijven respondenten															
Responstijd respondenten															
Nabellen respondenten															
Verwerken van enquêteresultaten															
Opstellen concept rapport															
Bespreken concept rapportage met opdrachtgever															
Opstellen definitieve rapportage															

3 Resultaten en conclusies

3.1 Inleiding

De vragenlijst bestaat onder meer uit vier specifieke onderdelen, die afzonderlijk van elkaar konden worden ingevuld. In totaal zijn 47 districten/afdelingen aangeschreven, waarvan 28 reacties zijn ontvangen. Door deze 28 districten/afdelingen zijn de vier onderdelen als volgt ingevuld:

- Onderdeel 'bestrijdingsmiddelen' door 17 respondenten;
- Onderdeel 'smeeroliën- en vetten' door 8 respondenten;
- Onderdeel 'bouwmaterialen bij objecten' door 17 respondenten;
- Onderdeel 'dienstvaartuigen' door 3 respondenten.

Paragraaf 3.2 gaat in op de algemene vragen die aan alle respondenten zijn voorgelegd. Vervolgens zijn in de paragrafen 3.3 tot en met 3.5 de resultaten van de specifieke onderwerpen gepresenteerd. In de laatste paragraaf zijn de resultaten van de overige vragen beschreven.

De resultaten van het specifieke onderdeel dienstvaartuigen is in dit hoofdstuk niet beschreven, aangezien slechts 3 vragenlijsten over dit onderwerp waren ingevuld. De resultaten zijn wel terug te vinden in bijlage 4.

Verder bevatte de vragenlijst veel open vragen. Het is daarom niet altijd mogelijk geweest om de resultaten in dit hoofdstuk grafisch weer te geven. In de meeste gevallen is ervoor gekozen om de open antwoorden samengevat in een tabel te presenteren. De volledige antwoorden zijn in elk geval in bijlage 4 terug te vinden.

3.2 Algemene vragen

3.2.1 Diffuse bronnen

De 28 respondenten kregen als eerste de vraag voorgelegd wat zij verstaan onder diffuse bronnen en (water)verontreiniging binnen RWS. In tabel 3 is een samenvatting gegeven van de meest voorkomende antwoorden.

Tabel 3: Diffuse bronnen en (water)verontreiniging

Vraag 1: Als u denkt aan diffuse bronnen en (water)verontreiniging, waar denkt u dan aan binnen het werkveld van RWS?
- Afstromend water van objecten waarbij schadelijke stoffen worden meegenomen. Voorbeeld: afstromend wegwater, waarbij olie van de weg, de berm of sloot ingaat.
- Illegale lozingen van derden.
- Verontreinigd hemelwater geloosd vanaf bruggen.
- Afvalstoffen van scheepvaart.
- Ongelukken waar bijvoorbeeld diesel lekt.
- Leidingen die in ons beheersgebied lozen (zoals Amsterdam-Rijnkanaal).
- Aanleg- en onderhoudswerkzaamheden, waarbij bestrijdingsmiddelen, vetten en oliën worden gebruikt.

De antwoorden op deze vraag komen grotendeels overeen met wat binnen RWS onder diffuse bronnen en (water)verontreiniging wordt verstaan. In het algemeen is men goed op de hoogte van de oorzaak en aard van diffuse bronnen. Het valt op dat er een grote diversiteit in antwoorden is: verschillende mensen hebben verschillende beelden.

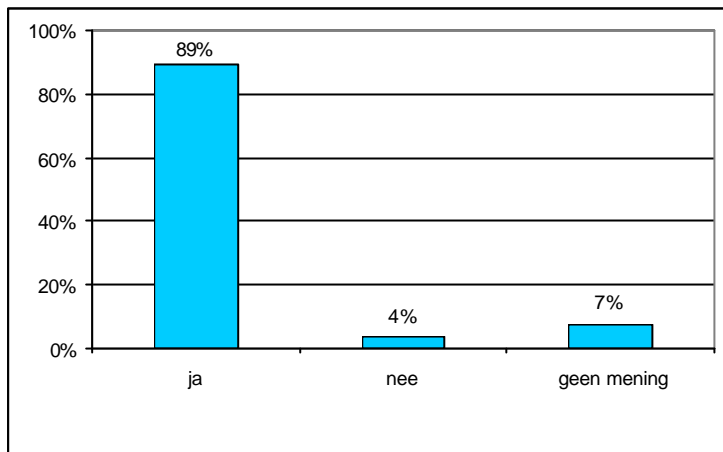
3.2.2 Duurzaam ondernemen

Vraag 2 uit de vragenlijst luidde als volgt: 'In de rol van RWS als bedrijf kan zij zich gedragen als duurzame ondernemer. Wat verstaat u onder de term duurzaam ondernemen?'. In totaal heeft 79% van de respondenten een antwoord op deze vraag gegeven. Aangezien de antwoorden zeer divers van aard waren, zijn deze antwoorden in zijn geheel weergegeven in bijlage 4 onder vraag 2. Bij het analyseren van deze antwoorden kan worden geconcludeerd dat men in algemene zin op de hoogte is van duurzaam ondernemen. De meeste respondenten hebben in hun antwoorden aangegeven dat bij duurzaam ondernemen rekening moet worden gehouden met het milieu bij de verschillende werkzaamheden. Tevens geeft men aan dat men rekening moet houden met toekomstige generaties.

3.2.3 Voorbeeldfunctie RWS

In figuur 1 is te lezen of respondenten vinden dat RWS een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen.

Figuur 1: Vraag 2a: Vindt u dat RWS een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen?

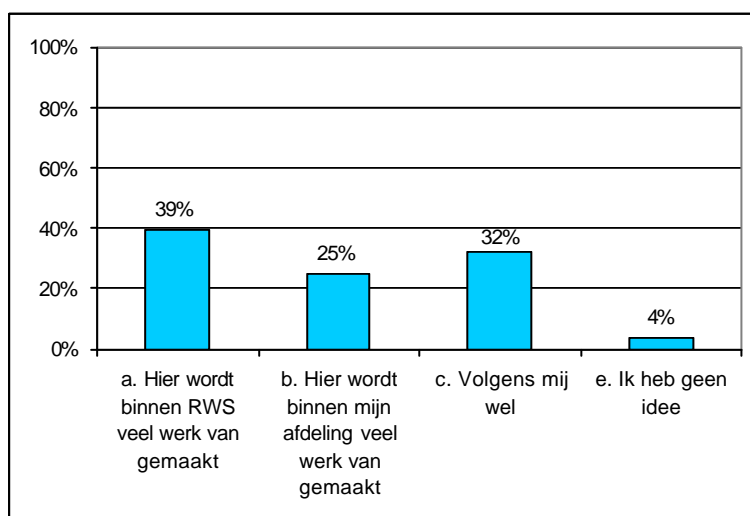

Uit figuur 1 blijkt dat bijna alle respondenten (89%) vinden dat RWS een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen.

3.2.4 Aanpak eigen diffuse bronnen

Aan de respondenten is ook de vraag voorgelegd of en hoe RWS invulling geeft aan het aanpakken van eigen diffuse bronnen. In figuur 2 is het antwoord op deze vraag weergegeven.

Figuur 2: Vraag 3: Als een onbekende u vraagt of en hoe RWS invulling geeft aan het aanpakken van diffuse bronnen die leiden tot (water)verontreiniging, wat is dan uw antwoord?

Figuur 2 laat zien dat 96% van de respondenten het idee heeft dat binnen RWS werk wordt gemaakt van het aanpakken van eigen diffuse bronnen. Niemand heeft het antwoord d: 'Volgens mij is hier nog nooit echt aandacht aan besteed' geantwoord.

Van deze 96% zegt een ruime meerderheid dat zij ervan op de hoogte zijn dat er binnen RWS dan wel binnen de afdeling veel werk wordt gemaakt om eigen diffuse bronnen aan te pakken.

In tabel 4 is weergegeven wat de aanpak volgens de respondenten is ten aanzien van het voorkomen van verontreiniging ten gevolge van diffuse bronnen bij aanleg, beheer en onderhoud.

Tabel 4: Voorkomen verontreiniging bij aanleg, beheer en onderhoud

Vraag 3a: Wat is de aanpak van RWS ten aanzien van het voorkomen van verontreiniging ten gevolge van diffuse bronnen bij aanleg, beheer en onderhoud?
- Zoveel mogelijk zelf doen, wachten op beleid en maatregelen van hogerhand duurt soms wel erg lang.
- Eigen bronnen dus schepen, wegen, objecten e.d aanpakken om de emissies te reduceren. Op dit moment wordt er een project voorbereid om de emissies eigen objecten aan te pakken.
- Gebruik milieuvriendelijke eventueel gecertificeerde producten.
- Snel ingrijpen bij milieucalamiteiten/lozingen stortingen.
- Toepassing ZOAB.
- Verantwoord omgaan met IBC-bouwstoffen (AVI).
- Opvang verontreinigende stoffen via goten en kolken langs verharding en het periodiek reinigen hiervan. Aanbrengen van een helofytenfilter om verontreiniging te zuiveren. Beleid gericht op vermindering zoutstrooi acties (natte zoutstrooimethode is ingevoerd) om verontreiniging met zout te verminderen.
- Uitvoeren van de watertoets.
- Gebruik van meest recente technieken voor conservering. Afschermen van bouwplaatsen om verspreiding van verontreinigingen te voorkomen. Verhoogd toezicht op illegale lozingen en afvalstorting.
- Toepassen van wettelijke voorschriften, IM+ , CIW richtlijnen, voldoen aan WVO beschikking.

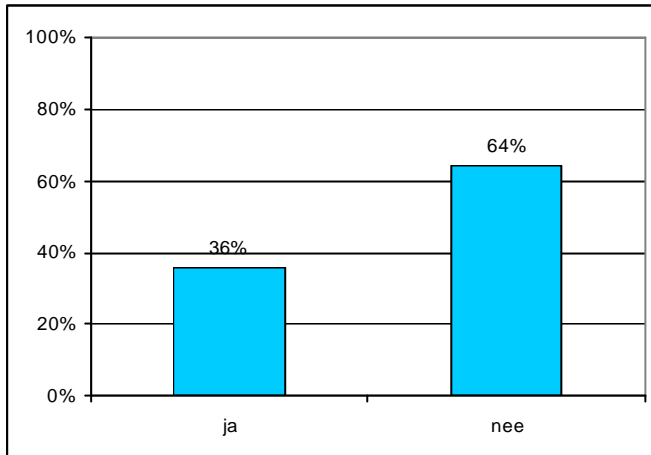
Uit tabel 4 blijkt dat de gegeven antwoorden zeer divers van aard zijn. Hieruit blijkt onder meer dat de respondenten de aanpak van het voorkomen van diffuse (water)verontreinigingen verschillend benaderen. Van een eenduidige aanpak (uitvoeringsbeleid/werkwijze) is blijkbaar geen sprake.

3.2.5 Planvorming eigen diffuse bronnen

Figuur 3 laat het antwoord zien op de vraag of men op de hoogte is van het bestaan van plannen op het gebied van aanpak eigen diffuse bronnen binnen de eigen dienst.

Figuur 3: Vraag 4: Bent u op de hoogte van het bestaan van een plan of plannen op het gebied van een aanpak van eigen diffuse bronnen binnen uw dienst?

Uit figuur 3 valt af te lezen dat het merendeel van de respondenten niet op de hoogte is van het bestaan van plannen op het gebied van een aanpak van eigen diffuse bronnen binnen de eigen dienst.

De respondenten die aangaven wel op de hoogte te zijn van deze plannen (36%), hebben ook aangegeven om welke plannen het gaat. Deze antwoorden staan in tabel 5 weergegeven.

Tabel 5: Bestaande plannen aanpak diffuse bronnen

Vraag 4a: Welk plan of plannen op het gebied van een aanpak van eigen diffuse bronnen zijn dit?
- Blauwalg problematiek, schroefasvet eigen dienstvaartuigen.
- Hand in eigen boezem, emissiebeheersplan RWS Zeeland, kaderrichtlijnwater 1e concept maatregelentabel.
- Leidend is de CIW-nota 'afstromend wegwater'. Daarnaast heeft RWS de interne richtlijn run-off. Voor de bestaande werken heeft onze dienst getracht in te schatten wat de kosten en baten van verschillende milieumaatregelen zijn, vervat in een rapport.
- Reductie bestrijdingsmiddelen.
- DUBO, diverse plannen ten behoeve van WVO-wetgeving e.d.
- Emissieplan IJsselmeer.
- Eigen projectplan betreffende lozingen en afstromend wegwater van objecten.
- Alle planbare kleine- en grootschalige werken worden besproken met de afdeling vergunningverlening en handhaving. Bij spoedreparaties en calamiteiten wordt de afdeling handhaving altijd betrokken.
- Richtlijn toepassing bestrijdingsmiddelen, aanpak bodemsaneringen, overeenkomst met betrekking tot verhelpen milieuschade bij schaderijdingen.

Uit deze opsomming blijkt dat er een heel divers palet aan plannen bekend is. Het gaat vooral om hele concrete plannen. Algemeen uitvoeringsbeleid/werkwijze ten behoeve van het voorkomen van eigen diffuse (water)verontreinigingen wordt niet genoemd.

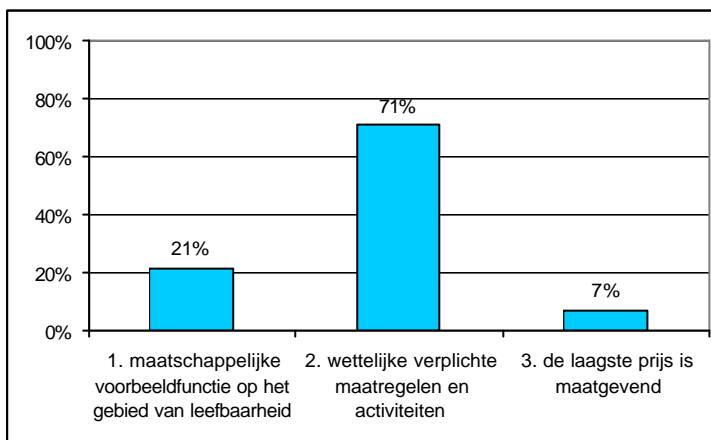
Voorkomen (water)verontreiniging

Het voorkomen van (water)verontreiniging door eigen diffuse bronnen speelt in deze plannen een (zeer) grote rol (90%) (vraag 4b vragenlijst).

Leidend bij aanschaf

In figuur 4 is te lezen waardoor de respondenten zich laten leiden als zij materialen / middelen voor aanleg, beheer en onderhoud moeten aanschaffen.

Figuur 4: vraag 5: Waar laat u zich bij de aanschaf van materialen cq. middelen voor aanleg, beheer en onderhoud meestal door leiden?

Figuur 4 laat zien dat de wet leidend is als het gaat om de aanschaf van materialen dan wel middelen voor aanleg, beheer en onderhoud (71%).

Voor 21% van de respondenten geldt dat de maatschappelijke voorbeeldfunctie op het gebied van leefbaarheid leidend is. Dat de laagste prijs maatgevend is, wordt door 7% van de respondenten geantwoord.

3.2.6 Conclusie

De respondenten zijn grotendeels op de hoogte van wat moet worden verstaan onder (eigen) diffuse bronnen en (water)verontreiniging. Ook is men in het algemeen goed op de hoogte van de oorzaak en aard van diffuse bronnen. Er is echter een grote diversiteit in antwoorden. Daarnaast zit het begrip duurzaam ondernemen bij de meeste respondenten goed tussen de oren en vindt men dat RWS een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen.

Een meerderheid van de respondenten geeft aan dat binnen RWS en/of de eigen dienst veel werk wordt gemaakt van het aanpakken van eigen diffuse bronnen. Echter, het merendeel van de respondenten is niet op de hoogte van het bestaan van plannen op het gebied van de aanpak van eigen diffuse bronnen binnen de eigen dienst. Het ontbreekt aan sturing op dat gebied en eenduidige heldere aanpak.

Degene die hiervan wel op de hoogte zijn, geven ook aan dat het voorkomen van (water)verontreiniging door eigen diffuse bronnen een (zeer) grote rol speelt.

Bij de aanschaf van materiaal cq. middelen voor aanleg, beheer en onderhoud zijn wettelijke verplichte maatregelen en activiteiten hiervoor leidend, ondanks dat bijna alle respondenten in een eerdere vraag aangaven dat op duurzaam ondernemen RWS een voorbeeldfunctie vervult.

3.3 Bestrijdingsmiddelen

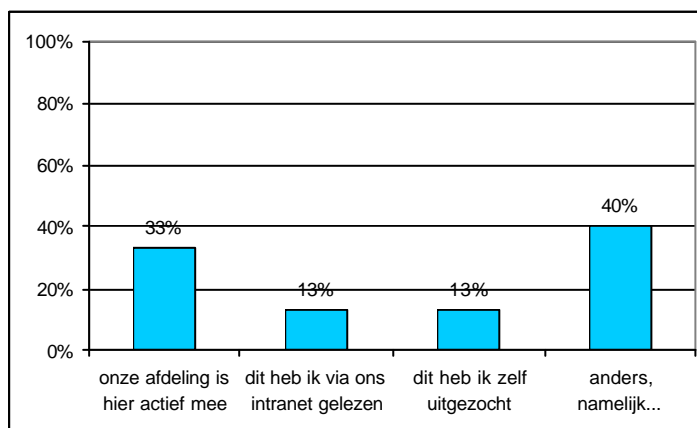
3.3.1 Inleiding

In deze paragraaf staan de resultaten gepresenteerd van de specifieke vragen over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Het gaat dan specifiek om het bestrijden van onkruid op verhardingen bij sluiscomplexen, gebouwen, wegen, bermen, taluds en kribben. In totaal hebben 17 respondenten deze specifieke vragen beantwoord.

3.3.2 Gebruik bestrijdingsmiddelen

Op de vraag of men bekend is met het beleid van RWS ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen (dat wil zeggen: geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen) geeft 90% een positief antwoord (vraag 10 van de vragenlijst). Hoe men hiervan op de hoogte is gekomen is in figuur 5 weergegeven.

Figuur 5: vraag 10a: Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van RWS ten aanzien van onkruidbestrijding (geen chemische middelen)?

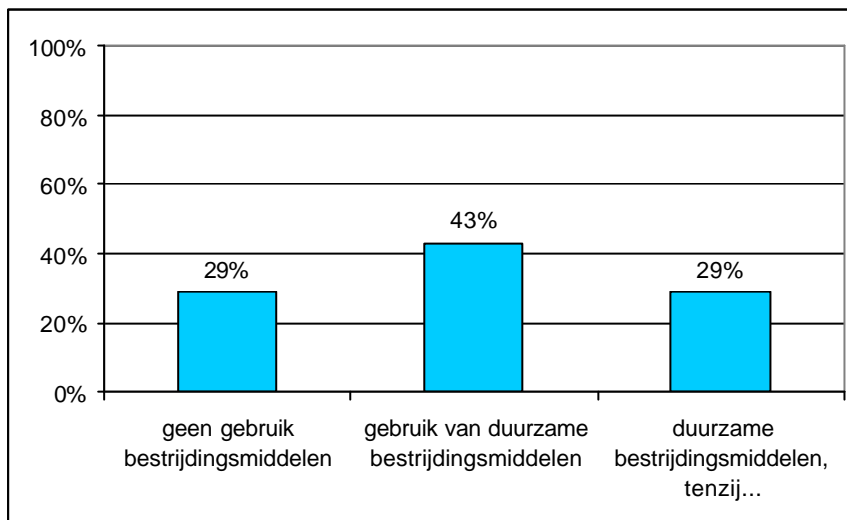

Uit figuur 5 blijkt dat 40% van de respondenten op een andere manier op de hoogte is gekomen van het beleid van RWS dan wat men kon aanklikken als antwoordcategorie.

Deze andere manier is: via collega's, door deelname bijeenkomst, vanuit vorige functie en via de wegwijzer van DWW (een specialistische dienst van V&W). Voor 33% van de respondenten geldt dat men op de hoogte is, omdat men binnen de afdeling hier actief mee bezig is.

Wat volgens de respondenten de werkwijze van RWS is ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen staat in figuur 6 weergegeven.

Figuur 6: vraag 10b: Wat houdt de werkwijze van RWS ten aanzien van onkruidbestrijding volgens u in?

Uit figuur 6 blijkt dat het merendeel van de gegeven antwoorden overeenkomt met het beleid van RWS, namelijk geen gebruik maken van bestrijdingsmiddelen. Verder maakt 29% van de respondenten de opmerking 'indien dat kan'.

Een voorbeeld dat hiervoor wordt gegeven is het chemisch bestrijden bij op- en afritten, met als reden dat anders de veiligheid in het geding komt. Het gebruik maken van biologisch afbreekbare bestrijdingsmiddelen wordt door 18% van de respondenten genoemd.

Case

De volgende case is aan de respondenten voorgelegd:

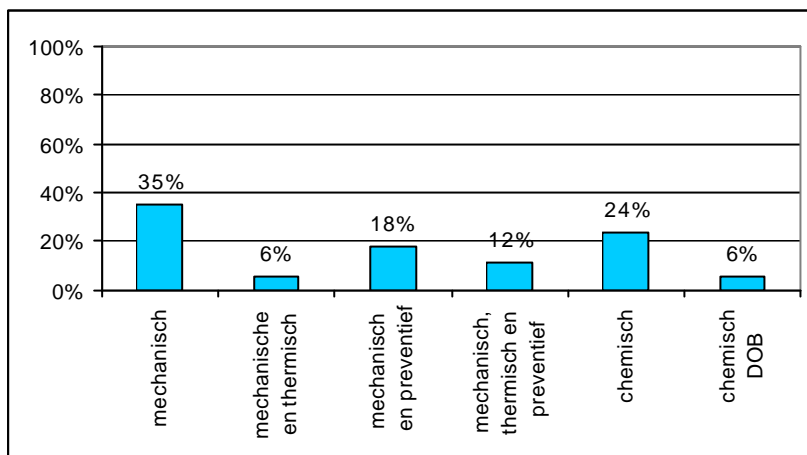
Stel er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich onder meer gaat bezig houden met het bestrijden van onkruid op verharding. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan de belangrijkste waarden die u deze collega wil meegeven als het gaat om het voorkomen van (water)verontreiniging bij onkruidbestrijding? (vraag 11)

De belangrijkste waarde die de respondenten aan hun collega willen meegeven is het zoveel mogelijk voorkomen van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. En anders op zoek gaan naar alternatieven die minder schadelijk zijn. Ook hecht men waarde aan het natuurvriendelijk bestrijden van onkruid.

3.3.3 Methoden onkruidbestrijding

In figuur 7 is te zien van welke methode(n) de respondenten gebruik maken als het gaat om onkruidbestrijding.

Figuur 7: vraag 12: Als binnen uw dienst onkruid moet worden besteden op verhardingen, van welke methode(n) wordt dan meestal gebruik gemaakt?

Figuur 7 laat zien dat voornamelijk gebruik wordt gemaakt van mechanische bestrijding (zoals borstelen) al dan niet in combinatie met thermisch of preventief bestrijden¹.

Door 30% wordt gebruik gemaakt van chemisch DOB/chemische bestrijdingsmiddelen. Aan deze respondenten is vervolgens de vraag voorgelegd van welke chemische bestrijdingsmiddelen zij gebruik maken. Door twee respondenten is Round Up genoemd en door één respondent glyfosaat. De andere twee respondenten konden niet aangeven welke middelen het zijn.

Op de vraag of de gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen kunnen worden vervangen door milieuvriendelijkere alternatieven wordt negatief geantwoord. Eén respondent geeft als reden hiervoor, dat door de manier van ingroeien in ZOAB-verhardingen het niet mogelijk is om dit met een alternatief te verwijderen.

3.3.4 Conclusie

Ondanks het feit dat het beleid is van RWS om geen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen te gebruiken, blijkt dat 30% van de respondenten aangeeft dat dit toch gebeurt.

¹ N.B.: het totaal van de percentages in figuur 7 is 101%. Dit wordt veroorzaakt door afrondingen.

Verder is er een 'conflict of interests' tussen de toepassing van ZOAB (ZOAB houdt diffuse verontreinigingen vast zodat er minder vervuild wegwater afvloeit) en bestrijding van onkruid op ZOAB (ZOAB bevordert ingroei onkruid).

3.4 Smeeroliën en -vetten

3.4.1 Inleiding

In deze paragraaf staan de resultaten gepresenteerd van de specifieke vragen over smeeroliën en -vetten. Het gaat dan specifiek om het gebruik van milieuvriendelijkere smeeroliën en -vetten bij onder meer onderhoud aan machines, schepen, draaiende delen van bruggen en sluizen. In totaal hebben 8 respondenten de specifieke vragen over smeeroliën en -vetten beantwoord.

3.4.2 Gebruik smeeroliën en -vetten

Op de vraag of men bekend is met een werkwijze van RWS ten aanzien van het gebruik van smeeroliën en -vetten (vraag 14 van de vragenlijst) heeft 38% van de respondenten positief geantwoord. Deze respondenten zijn hiervan op de hoogte gekomen, doordat de afdeling hiermee actief mee bezig is, dit zelf hebben uitgezocht, dan wel door het door nemen van de handleiding van DWW; 63% is dus niet op de hoogte.

Wat deze werkwijze dan inhoudt, wordt door één respondent geformuleerd als: 'zoveel mogelijk gebruik maken van milieuvriendelijke smeermiddelen of aanpassingen doen, zodat er niet meer of minder gesmeerd hoeft te worden'.

Uit de antwoorden van vraag 14 kan worden geconcludeerd dat bij de respondenten weinig bekend is over uitvoeringsbeleid/werkwijze ten aanzien van het gebruik van milieuvriendelijkere smeermiddelen.

Case

Ook voor dit onderwerp is de case voorgelegd welke waarden men een nieuwe collega wil meegeven als het gaat om het voorkomen van (water)verontreiniging bij het gebruik van smeeroliën en -vetten. De reactie van de respondenten is in tabel 6 verkort weergegeven.

Tabel 6: belangrijkste waarden

Vraag 15: Wat zijn de belangrijkste waarden die men een nieuwe collega wil meegeven?	
-	Dat ze geen schade toebrengen aan het milieu.
-	We proberen vanuit onze afdeling zoveel mogelijk informatie te geven over de alternatieve middelen en hun gebruik. Ook deze persoon kennis laten maken met de betrokken personen bij de districten, omdat die de uiteindelijke uitvoering van het onderhoud doen.
-	Dat er zo min mogelijk niet afbreekbare middelen in het oppervlaktewater komen.
-	Voorkom dat deze stoffen in het milieu komen en zorg voor gescheiden afvoer.
-	Handel alsof het je eigen directe omgeving (thuis) betreft.

Vraag 15: Wat zijn de belangrijkste waarden die men een nieuwe collega wil meegeven?	
-	Ik zou verwijzen naar de handleiding die door DWW is opgesteld waar ook over smeermiddelen wordt geschreven.
-	Voorschrijven in contracten dat aannemers een bepaald soort olie/machine dienen toe te passen.

Uit de antwoorden kan geconcludeerd worden dat er een scala aan interpretaties bestaat van wat men belangrijk vindt.

3.4.3 Alternatieven voor smeeroïën en -vetten

In de vragenlijst is ook de vraag opgenomen of de gebruikte smeeroïën en -vetten kunnen worden vervangen door milieuvriendelijkere alternatieven. De resultaten hiervan zijn in tabel 7 gepresenteerd.

Tabel 7: vraag 16: Van welke smeeroïën en –vetten wordt binnen de dienst gebruik gemaakt? en 16a: Kunnen deze smeeroïën en –vetten ook door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen?

Smeeroïën en -vetten	Aantal	%	Milieuvriendelijkere alternatieven?	Aantal	%	Zo ja, welke alternatieven?
Hydraulische olie	5	62%	Ja	2	25%	Triglyceriden (raapzaadolie) BP Biohyd 32; Synthetische esters Greenpoint TR 15; Polyglycolen BP Biohyd SE 22 of Panolin olie HLP Synt. 15.
			Geen idee	2	25%	
			Nee	1	13%	
Motorolie	1	13%	Geen idee	1	13%	
Anders	2	25%	Ja	1	13%	Niet aangegeven
			Geen idee	1	13%	
Totaal	8	100%	Totaal	8	100%	

Van de respondenten geeft 37% aan dat er milieuvriendelijkere alternatieven bestaan. Door 25% van de respondenten wordt gezegd dat deze alternatieven ook daadwerkelijk zijn toegepast/aangeschaft. De respondent die aangeeft dat er voor motorolie geen alternatieven zijn, geeft hiervoor als reden dat onderzoek aantoonde dat het maken van milieuvriendelijkere olie meer milieubelastend is dan het vervangen van de oude olie.

Keuze aankoop materialen

De keuze van materialen bij het aankopen of toepassen wordt volgens de respondenten bepaald op basis van richtlijnen van RWS of door een medewerker van de districten. Deze respondent geeft hierbij wel aan dat meerkosten hier een zeer grote rol spelen (vraag 16d van de vragenlijst).

Verbetermogelijkheden

Er zijn twee verbetermogelijkheden aangegeven om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen, namelijk:

- Medewerkers moeten nog meer bekend worden met de alternatieve producten, ze zijn bang dat het niet werkt. Ook moet het management erachter staan. Nu kost het erg veel moeite om iets gedaan te krijgen.
- Voorschrijven van technisch vergelijkbare producten.

3.4.4 Conclusies

Ondanks het feit dat er geen specifieke RWS werkwijze is ten aanzien van het gebruik van meer milieuvriendelijkere smeeroliën en -vetten, blijkt dat een deel van de respondenten wel degelijk aandacht besteed aan dit onderwerp. De manier waarop dit gebeurt verschilt. Als verbeterpunt wordt aangegeven dat men meer draagvlak wenst vanuit het management op het gebied van aanwenden van milieuvriendelijkere alternatieven.

3.5 Bouwmaterialen bij objecten

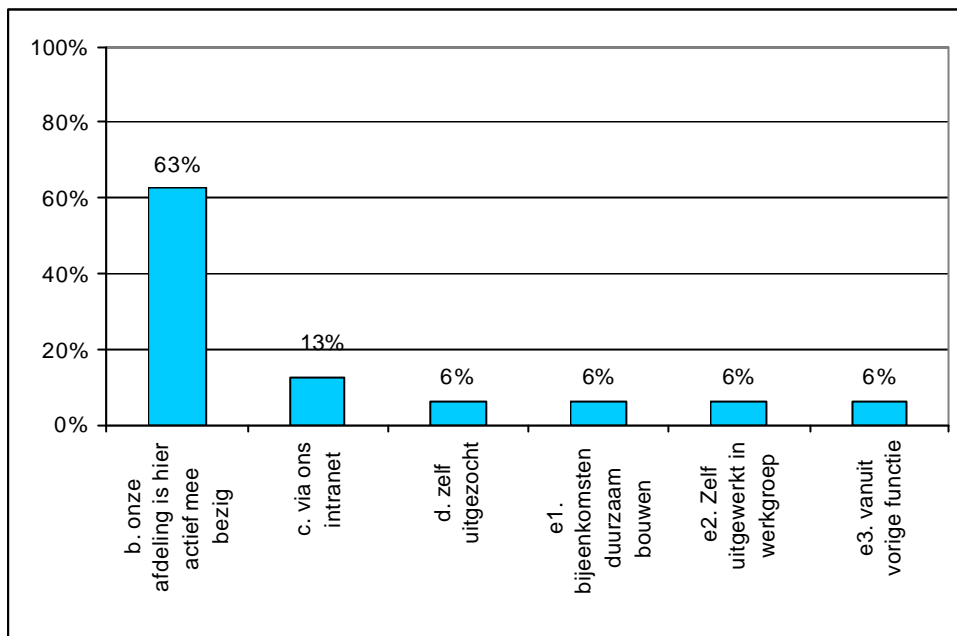
3.5.1 Inleiding

In deze paragraaf staan de resultaten gepresenteerd van de specifieke vragen over bouwmaterialen bij objecten. Het gaat dan specifiek om het gebruik van duurzame bouwmaterialen bij de aanleg en beheer van objecten en het onderhoud daaraan. In totaal hebben 17 respondenten deze specifieke vragen beantwoord.

3.5.2 Gebruik bouwmaterialen bij objecten

Bijna alle respondenten (94%) geven aan bekend te zijn met de werkwijze van RWS ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten (vraag 18 van de vragenlijst). Hoe men hiervan op de hoogte is gekomen staat in figuur 8 weergegeven.

Figuur 8: vraag 18a: Hoe bent u op de hoogte gekomen van de werkwijze van RWS ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten?

Uit figuur 8 blijkt dat het merendeel van de respondenten (63%) op de hoogte is gekomen van de werkwijze, doordat de afdeling er actief mee bezig is. Wat deze werkwijze van RWS volgens de respondenten inhoudt, staat verkort in tabel 8 weergegeven.

Tabel 8: Werkwijze RWS duurzame bouwmaterialen bij objecten

Vraag 18b: Wat houdt het beleid van RWS ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij aanleg, beheer en onderhoud van objecten volgens de respondenten in?
- Dit beleid houdt het volgende in: 1. Minimaal 90% van de afvalstoffen (bouw-, sloop- en overig afval) geschikt maken voor hergebruik. 2. 10% toename toepassing secundaire grond- en bouwstoffen t.o.v. 2000. 3. Voorkomen van het gebruik van primaire granulaire bouwstoffen, tenzij dit goed kan worden gemotiveerd. 4. 10% toename gebruik hout, riet en biezen in 2004 ten opzichte van 2000 (in tonnen). 5. Voldoen aan alle (bouwstoffengerelateerde) vaste maatregelen uit Nationaal Pakket DUBO GWW. 6. Verbeteren energie-efficiency bij kunstwerken en elektrische installaties met 20% in 2010 t.o.v. 1995.
- Zodanig bouwen dat onderhoud wordt beperkt en dat de levensduur verlengt.
- DUBO, energiezuinig, e.d.
- Vervangen van elementen verharding door gesloten verhardingen, duurzame materialen toepassen.
- Het beleid houdt in dat er bij het toepassen van materialen rekening gehouden wordt met het totale milieubelang van het materiaal. Denk bijvoorbeeld aan duurzame houtkap (SSK hout) en het inzetten van Europees hout in plaats van tropische hardhout soorten.
- Toepassen van materialen die maximaal hergebruikt kunnen worden. Bijvoorbeeld herbruikbaarheid van bijvoorbeeld asfalt en menggranulaat.
- Bij voorkeur gebruik van secundaire materialen, tenzij dit technisch, milieuhygiënisch en binnen bepaalde grenzen economisch verantwoord is.
- Afwegen wat de meest duurzame materialen zijn en deze, indien mogelijk, toepassen.

Tabel 8 laat zien dat de antwoorden op de gestelde vraag zeer divers van aard zijn. Verder blijkt dat de respondenten bij duurzaamheid niet zo zeer denken aan beperken van de uitlozing van materialen en daardoor beperking van diffuse lozingen. Het merendeel van de antwoorden refereert aan het promoten van herbruikbare en secundaire grondstoffen.

Case

Ook voor dit onderwerp is de case voorgelegd welke waarden men een nieuwe collega wil meegeven als het gaat om het voorkomen van (water)verontreiniging bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden van objecten. De reactie van de respondenten is in tabel 9 verkort weergegeven.

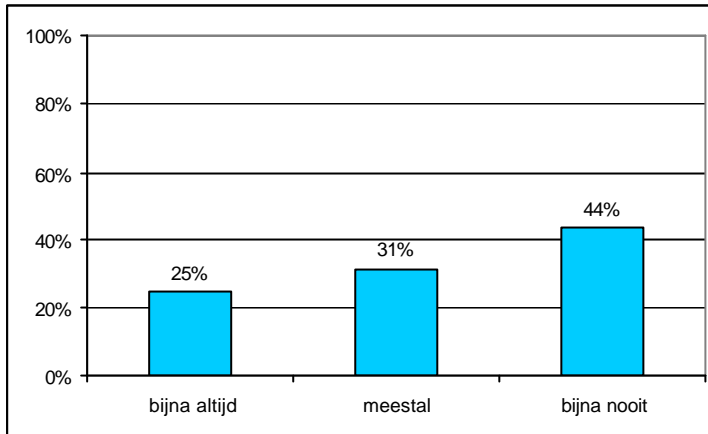
Tabel 9: Belangrijkste waarden

Vraag 19: Wat zijn de belangrijkste waarden die men een nieuwe collega wil meegeven?
- Voorzorgsmaatregelen ter voorkoming van verontreiniging en goede afvoer van verontreiniging.
- Hij moet goed op de hoogte zijn van de ingangen binnen de dienst en weten welke alternatieven er voor handen zijn. Raadplegen DUBO consultant.
- DUBO, energie.
- Kijken naar het soort materiaal dat wordt toegepast; slijtarm. Bij beheer- en onderhoudswerkzaamheden reinigingsmiddelen e.d. opvangen.
- Bij voorkeur gebruik van secundaire materialen, tenzij dit technisch, milieuhygiënisch en binnen bepaalde grenzen economisch verantwoord is.
- Milieuvriendelijke stoffen gebruiken (verf e.d.).
- Gebruik de beste technieken (voorkomen bijvoorbeeld zwevend stof). Let op brandstofeconomisch engineering en gebruik materialen die relatief het minst energie kosten gedurende de gehele levensduur.
- Hou bij het ontwerp al rekening met reductie van afval en uitloging.
- Zelf kritisch kijken naar de manier van uitvoering door de uitvoerende partij en contact leggen met de afdeling vergunningverlening/handhaving en hetgeen te bespreken om optimale oplossingen te bereiken.
- Verdiep je in de WVO problematiek, neem contact op, bespreek de geplande werkzaamheden met de afdeling vergunningverlening en handhaving.
- RWS heeft hierin een voorbeeldfunctie. Activiteiten altijd uitvoeren binnen de wettelijke kaders.
- Informeren, luisteren, voorstellen van nieuwe ideeën met betrekking tot werkwijzen. Positief kritisch zijn.

Uit tabel 9 blijkt dat het beperken van diffuse lozingen relatief weinig aandacht krijgt ten opzichte van andere DUBO onderwerpen zoals het promoten van het gebruik van secundaire materialen.

In figuur 9 is het antwoord te zien op de vraag of bij aanleg, beheer en onderhoud vervanging van objecten materialen door milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden vervangen (van de vragenlijst).

Figuur 9: vraag 20: Als bij het onderhoud en beheer van objecten moet worden overgegaan tot vervanging, in hoeverre kunnen objecten door milieuvriendelijkere alternatieven worden aangeschaft?

Uit figuur 9 blijkt dat bij aanleg, beheer en onderhoud van objecten, het merendeel van de materialen kan worden vervangen door milieuvriendelijkere alternatieven. Welke milieuvriendelijkere alternatieven dit zijn, staat in tabel 10 genoemd.

Tabel 10: Milieuvriendelijkere alternatieven

Vraag 20a: Welke milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden aangeschaft?	
-	Dit is situatieafhankelijk en het moet een bepaalde meerwaarde hebben. Zo heeft bijvoorbeeld een alternatief voor geleiderail geen zin als 90% van de totale koper en zinkbelasting van het afstromend wegwater wordt veroorzaakt door de bandenslijtage.
-	FSC-hout, hergebruikte materialen.
-	Stalen afmeervoorziening in plaats van hout.
-	Dimbare openbare verlichting afhankelijk van de verkeersintensiteit.
-	Milieuvriendelijke verf, FSC-hout, natuurvriendelijke oeverbescherming, gerecycled PVC, hergebruik van asfalt.

Voor 67% van de respondenten geldt dat de in tabel 10 genoemde milieuvriendelijkere alternatieven ook zijn toegepast/aangeschaft. 11% van de respondenten geeft aan dat deze alternatieven niet zijn toegepast/aangeschaft en 22% van de respondenten zegt geen idee te hebben.

3.5.3 Keuze aankoop materialen

De keuze voor de aankoop/toepassing van deze materialen wordt met name bepaald op basis van de richtlijnen van RWS (78%). 11% van de respondenten geeft aan dat dit afhankelijk is van de keuze van de aannemer.

Verder laat figuur 9 zien dat 44% van de respondenten heeft aangegeven dat materialen waarvan objecten zijn gemaakt *niet* door milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden vervangen. De redenen hiervoor zijn in tabel 11 opgenomen.

Tabel 11: Geen vervanging door milieuvriendelijkere alternatieven

Vraag 20d. Waarom kunnen materialen waar objecten van zijn gemaakt niet door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen?
- Volgens de milieumedewerkers is er nog te weinig bekend over de levensduur en de veiligheid van die materialen.
- Dit wordt aan de markt overgelaten en die kiest voor het goedkoopste binnen de wettelijke kaders.
- Technisch knelpunt. Proef houten vangrail is net gestopt.
- Diverse oorzaken o.a. technisch, niet voorhanden zijn van goede alternatieven.
- Heeft voornamelijk te maken met technische knelpunten. Voor bijv. geleiderail zijn nog maar heel beperkt goede alternatieven die ook nog niet grootschalig toegepast kunnen worden.
- Meestal financiële kwestie, onbekendheid enz.

Verbetermogelijkheden

Ook hebben de respondenten enkele verbetermogelijkheden gegeven om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen. Deze zijn in tabel 12 opgenomen.

Tabel 12: Verbetermogelijkheden

Vraag 21: Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen?
- Duidelijke richtlijnen zodat je weet wat je in een offerte aan de aannemer moet vragen.
- Herinvoering van de Duurzaam Bouwen gedachte.
- Meer zeggenschap hierover leggen bij de verantwoordelijke medewerkers.
- Naar mijn mening kan het resultaat verbeterd worden door het beschikbaar stellen van hulpmiddelen waarbij bepalende factoren meer inzichtelijker worden. Ik denk bijvoorbeeld aan een catalogus met kenmerken van materiaal die ook de milieuvriendelijkheid (uitloging, energiegebruik, etc.) van materialen inzichtelijk maakt.

3.5.4 Conclusie

Het toepassen van duurzame bouwmaterialen is een onderwerp dat relatief veel aandacht krijgt. Zo geeft bijvoorbeeld 63% van de respondenten aan dat men binnen de afdeling hier actief mee bezig is. Bij dit onderwerp gaan de gedachten vooral uit naar het promoten van secundaire materialen. Aandacht voor (het beperken van) de uitlopende eigenschappen van bouwmaterialen is onderbelicht. Er is een grote variatie in de manier van werken.

3.6 Overige vragen

Aan de respondenten is de vraag voorgelegd een rapportcijfer te geven voor de inspanningen van de eigen dienst voor het voorkomen van diffuse (water)verontreiniging bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Het gemiddelde rapportcijfer dat is gegeven is een 7. Ook is gevraagd een rapportcijfer te geven voor de inspanningen van de eigen afdeling. Ook hier is het gemiddelde rapportcijfer een 7.

De respondenten hebben ook nieuwe ideeën aangedragen als het gaat om het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Deze ideeën zijn in tabel 13 opgenomen.

Tabel 13: Nieuwe ideeën

Vraag 28: Welke nieuwe ideeën heeft u als het gaat om het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden?
- Voorkomen van verontreiniging en goed voorbereiden welke producten worden gebruikt.
- Ik heb geen nieuwe ideeën, maar streef er wel naar gebruik te maken van de kennis die er nu op de markt is. Het is de bedoeling om binnen onze dienst in elk geval het groot onderhoud van de objecten op een zo milieuvriendelijk mogelijke manier uit te voeren.
- Er wordt geprobeerd duurzaam bouwen terug te brengen d.m.v een soort bonus voor de opdrachtnemer. Probleem is nog de transparante toetsmethodiek.
- Integraal overleg in een vroeg stadium opstarten.
- Maak technische (on)mogelijkheden ten aanzien van milieu direct zichtbaar. Neem in het beleid op wat je als maximale belasting voor een watersysteem ziet (bijvoorbeeld zwevend stof).
- Wellicht zou meer afstromend wegwater middels rioleringen opgevangen en gereinigd kunnen worden.
- Goed onderling communiceren, ervaringen delen en uniforme aanpak stimuleren.
- Lagere snelheden op de weg en minder onderhoud geeft minder belasting van uitgestoten stoffen. Minder onderhoud aan beplanting en sommige bermdelen verhoogt de natuurwaarden aan levende organismen en komt de levensbiotoop ten goede.
- Tijdig onderhoud plegen aan beheerobjecten in plaats van zich laten leiden door budgettaire problemen. Investeren in nieuw materieel op en langs het water. Investeren in het vervangen van oude systemen om verantwoorde nieuwe systemen aan te brengen.
- Geen. Huidige werkwijze is redelijk voldoende.

Twee respondenten hebben een overige opmerking gegeven:

- Ik vind dat er door het management meer aandacht voor de diffuse verontreinigingen van onze eigen objecten en wegen moet komen. We proberen nu in de regio gemeenten er op aan te spreken maar doen er zelf bijna niks aan.
- Ik hoop dat het resultaat van dit onderzoek succesvol is en duurzaam genoemd mag worden!

4 Samenvattende conclusies

Algemeen

De aanpak van (eigen) diffuse bronnen is een onderwerp dat op de kaart staat binnen RWS. De werkwijze ter voorkoming van verontreiniging door eigen diffuse bronnen is echter erg divers; iedereen heeft zijn eigen interpretatie van hoe het zou moeten/kunnen en heeft/neemt ook de vrijheid om de activiteiten bij dit onderwerp op eigen wijze in te vullen. Van een eenduidige aanpak (uitvoeringsbeleid/werkwijze) is geen sprake. Een groot aantal respondenten (90%) vindt dat RWS een voorbeeldfunctie vervult. In de praktijk is het zo dat de meerderheid (70% van de respondenten) aangeeft dat wettelijk verplichte maatregelen leidend zijn voor de aanschaf van materialen en middelen.

Bestrijdingsmiddelen

Over het algemeen is men goed op de hoogte van het beleid ten aanzien van bestrijdingsmiddelen (nul emissie). Opvallend genoeg blijkt dat er ondanks het nulemissiebeleid wel degelijk op een chemische manier onkruid wordt bestreden.

Smeeroliën en -vetten

Ondanks het feit dat er geen specifieke RWS werkwijze is op dit onderwerp, blijkt dat een deel van de respondenten wel degelijk aandacht besteedt aan dit onderwerp. Echter, de manier waarop dit gebeurt verschilt. Typerend zijn de verbetermogelijkheden die aangegeven zijn: het management moet er achter staan en het moet gewoon voorgeschreven worden.

Bouwmaterialen

De grote meerderheid van de respondenten geeft aan bekend te zijn met de werkwijze ten aanzien van het duurzaam bouwen bij de aanleg-, beheer en onderhoud van objecten. Bij een nadere bestudering van de antwoorden valt echter op dat de link met uitloging en diffuse bronnen slechts in een paar gevallen gelegd wordt. Bij het merendeel van de antwoorden refereert men aan duurzame bouwgrondstoffen, hergebruik, energiezuinig en FSC hout.

Rapportcijfers en nieuwe ideeën

Men geeft relatief hoge rapportcijfers als het gaat om het scoren van de inspanningen van de eigen dienst en de eigen afdeling en brengt opvallend veel ideeën aan om verontreiniging te voorkomen.

Bijlagen

- Bijlage 1: Overzicht bestaande documenten
- Bijlage 2: Stroomdiagram opzet vragenlijst
- Bijlage 3: Vragenlijst Hand in eigen boezem
- Bijlage 4: Resultaten vragenlijst Hand in eigen boezem

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Bijlage 1: Overzicht bestaande documenten

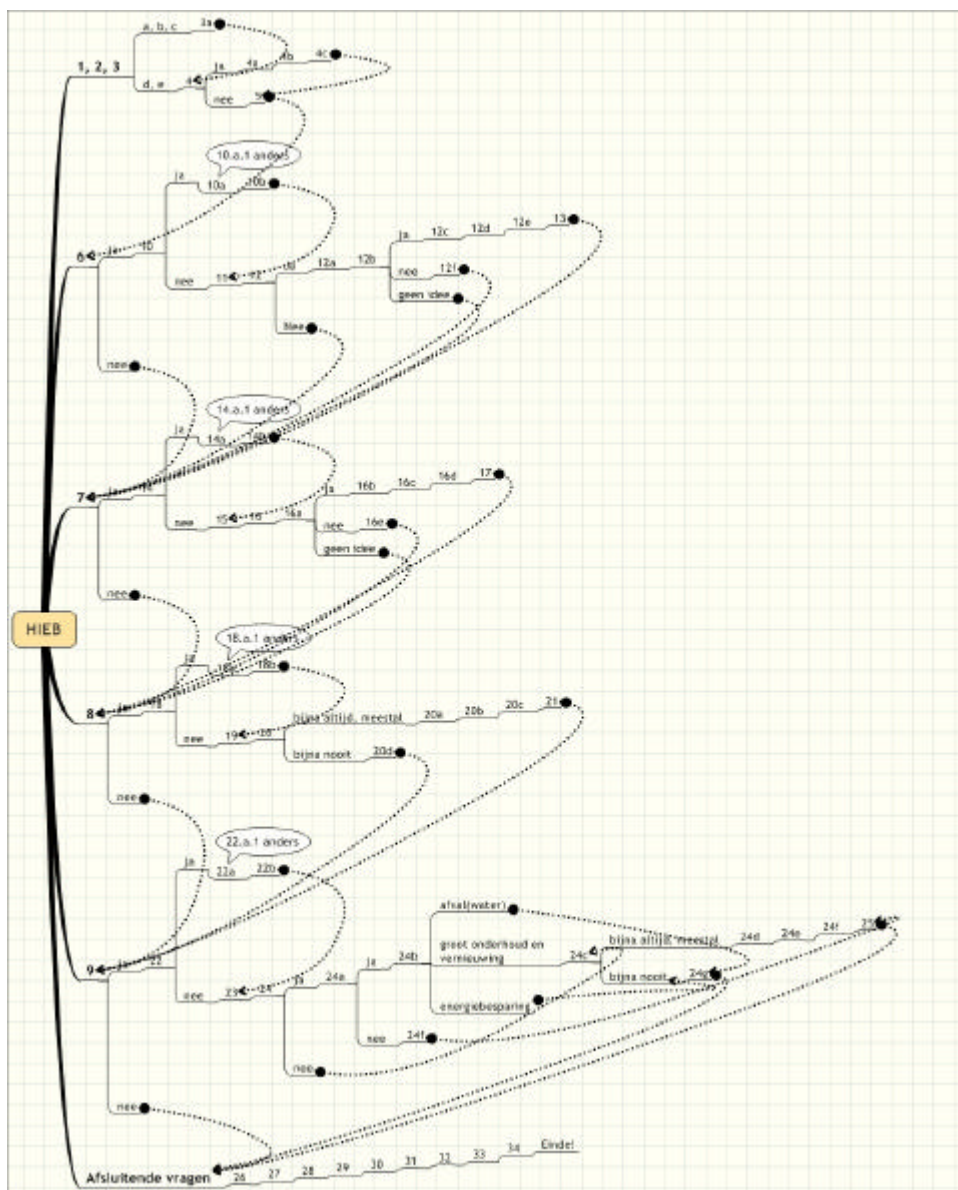

Algemeen:

- * 4e Nota Waterhuishouding (Min. V&W);
- * Beheerplan Rijkswateren 2005-2008 (RWS);
- * Visie Toezichteenheid Waterbeheer, brief d.d. 25 april '06, kenmerk IVW/TeW/06-LU000161 (Inspectie Verkeer en Waterstaat, 2006);
- * Programma Duurzaam Inkopen (Min. Economische Zaken);
- * Programma Duurzaam Aanbesteden (Min. Economische Zaken);
- Bestrijdingmiddelen:
 - * Nota Duurzame Gewasbescherming (Min. LNV);
 - * Bestrijdingsmiddelenwet 1962;
 - * Biocidenrichtlijn (98/8/EG);
 - * Gewasbeschermingsrichtlijn (91/414/EEG);
 - * FWVO-nota 'Uitvoeringsdocument verhard oppervlak' (RWS);
 - * FWVO-nota 'Hand in eigen (water)boezem' Inventarisatie diffuse verontreiniging van water door RWS (17 april 1996);
 - * FWVO-cluster C Nota: Inventarisatie aanpak (diffuse bronnen) emissies door eigen werkzaamheden (31 maart 2003);
 - * DWW-wijzer 'Terugdringen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen' (RWS);
 - * CBS onderzoeken Bestrijdingsmiddelengebruik door overheid;
- Smeermiddelen
 - * Milieuhandleiding Onderhoudsproducten RWS (RWS);
 - * KuBOS referentiedocumenten (RWS);
 - * Plan van Aanpak Milieuvriendelijkere Smeermiddelen (Min. VROM);
- Duurzame bouwmaterialen:
 - * Pakketten Duurzaam Bouwen (RWS);
- ScheepsMilieuPlan:
 - * Scheepsmilieuplan Binnenvaart en Visserij (Stichting Scheepsafvalstoffen Binnenvaart).

Bijlage 2: Stroomdiagram opzet vragenlijst

Bijlage 3: Vragenlijst Hand in eigen boezem

Vragenlijst Hand in eigen boezem

Hartelijk welkom op deze site waar de vragenlijst 'Hand in eigen boezem' staat.

De Toezichteenheid Waterbeheer van de Inspectie Verkeer en Waterstaat (Inspectie VenW) voert momenteel (mede op verzoek van Rijkswaterstaat) een inspectieonderzoek uit naar de aanpak van Rijkswaterstaat van diffuse (water)verontreinigingen waarvan Rijkswaterstaat zelf veroorzaker of voor verantwoordelijk is. Deze vragenlijst is daar een onderdeel van. Met deze vragenlijst wil de Inspectie VenW inventariseren wat de huidige stand van zaken is wat betreft de aanpak van een aantal diffuse (water)verontreinigingen bij de uitvoering van aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. De vragenlijst bestaat uit 34 vragen. Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer vijftien minuten.

Invulinstructie

De vragenlijst start met enkele algemene vragen, gevolgd door specifieke vragen die betrekking hebben op de onderwerpen bestrijdingsmiddelen, smeeroliën –en vetten, bouwmaterialen bij objecten en dienstvaartuigen. Per onderwerp wordt u gevraagd of u verzocht bent de desbetreffende vragen te beantwoorden. Afhankelijk van uw antwoord wordt u automatisch naar de juiste vragen geleid. De vragenlijst sluit af met overige vragen, waaronder persoonsgegevens vragen.

Per vraag klikt u het desbetreffende antwoord aan. Bij een open vraag of als u bij een vraag 'anders' invult volstaat een kort antwoord. Let op, vult u altijd een antwoord in, anders kunt u niet door naar de volgende vraag! Bedenk ook bij het beantwoorden van de vragen dat het niet mogelijk is om terug te gaan naar voorgaande vragen.

Rechts onder in het beeldscherm ziet u de knop 'volgende' staan. Als u deze knop aanklikt, komt u bij de volgende vraag. Ook ziet u rechts de tekst 'voortgang' met een getal staan. Dit kunt u negeren. Let op, als u de vragenlijst invult, dient u deze in één keer af te ronden, omdat u anders opnieuw uw antwoorden moet invullen.

Uw antwoorden worden strikt vertrouwelijk behandeld.

Start vragenlijst

- 1. Als u denkt aan diffuse bronnen en (water)verontreiniging, waar denkt u dan aan binnen het werkveld van Rijkswaterstaat?

- 2. In de rol van Rijkswaterstaat als bedrijf kan zij zich gedragen als duurzame ondernemer. Wat verstaat u onder de term duurzaam ondernemen?

- 2a. Vindt u dat Rijkswaterstaat een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen?
 - Ja
 - Nee
 - Geen mening

- 3. Als een onbekende u vraagt of en hoe Rijkswaterstaat invulling geeft aan het aanpakken van eigen diffuse bronnen die leiden tot (water)verontreiniging, wat is dan uw antwoord? **U kunt één antwoord aankruisen.**
 - (a.) Hier wordt binnen Rijkswaterstaat veel werk van gemaakt
 - (b.) Hier wordt binnen mijn afdeling veel werk van gemaakt
 - (c.) Volgens mij wel
 - (d.) Volgens mij is hier nog nooit echt aandacht aan besteed
 - (e.) Ik heb geen idee

Bij antwoord a,b of c, ga dan door naar vraag 3a. Bij antwoord d of e, ga door naar vraag 4.

- 3a. Wat is het beleid ten aanzien van het voorkomen van verontreiniging ten gevolge van diffuse bronnen bij onderhoud en beheer? U kunt volstaan met het geven van enkele steekwoorden of het noemen van de belangrijkste aandachtspunten.
- 4. Bent u op de hoogte van het bestaan van een plan of plannen op het gebied van een aanpak van eigen diffuse bronnen binnen uw dienst?
 - Ja (ga naar vraag 4a)
 - nee (ga naar vraag 5)
- 4a. Welk plan of plannen zijn dit? Noem het plan of de plannen die bij u bekend zijn.
- 4b. Welke rol speelt het voorkomen van (water)verontreiniging door eigen diffuse bronnen in dit plan/plannen? **U kunt één antwoord aankruisen.**
 - Zeer grote rol
 - Grote rol
 - Gemiddelde rol
 - Kleine rol
 - Zeer kleine rol
 - Geen idee
- 5. Waar laat u zich bij de aanschaf van materiaal cq. middelen voor beheer en onderhoud meestal door leiden? **U kunt één antwoord aankruisen.**
 - 1. Maatschappelijke voorbeeldfunctie op het gebied van leefbaarheid
 - 2. Wettelijk verplichte maatregelen en activiteiten
 - 3. De laagste prijs is maatgevend

De volgende vragen gaan in op de specifieke onderwerpen bestrijdingsmiddelen, smeeroliën –en vetten, bouwmaterialen bij objecten en dienstvaartuigen. Om u de juiste vragen voor te leggen volgen nu enkele keuzevragen.

- 6. Bent u verzocht vragen te beantwoorden over het gebruik van bestrijdingsmiddelen? Het gaat dan specifiek om het bestrijden van onkruid op verhardingen bij sluiscomplexen, gebouwen, wegen, bermen, taluds, kribben.
 - Ja (ga naar vraag 10)
 - Nee (ga naar volgende vraag 7)

- 7. Bent u verzocht vragen te beantwoorden over smeeroliën en –vetten? Het gaat dan specifiek om het gebruik van milieuvriendelijkere smeeroliën en –vetten bij onder meer onderhoud aan machines, schepen, draaiende delen van bruggen en sluisen.
 - Ja (ga naar vraag 14)
 - Nee (ga naar volgende vraag 8)

- 8. Bent u verzocht vragen te beantwoorden over bouwmaterialen bij objecten? Het gaat dan specifiek om het gebruik van duurzame bouwmaterialen bij de aanleg en beheer van objecten en het onderhoud daaraan.
 - Ja (ga naar vraag 18))
 - Nee (ga naar volgende vraag 9)

- 9. Bent u verzocht vragen te beantwoorden over dienstvaartuigen? Het gaat dan specifiek om milieuzorg aan boord van de rijksvaartuigen.
 - Ja (ga naar vraag 22)
 - Nee (ga naar de afsluitende vragen, vraag 26)

De volgende vragen gaan specifiek over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Het gaat dan specifiek om het bestrijden van onkruid op verharding bij sluiscomplexen, gebouwen, wegen, bermen, taluds, kribben.

- 10. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen?
 - Ja (ga naar vr 10a)
 - Nee (ga naar vraag 11)

- 10a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen? **Klik de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is.**
 - Bij indiensttreding heb ik informatie gekregen
 - Onze afdeling is hier actief mee bezig
 - Dit heb ik via ons intranet gelezen
 - Dit heb ik zelf uitgezocht
 - Anders, namelijk.....(ga naar vraag 10a1)
- 10a1. Op welke *andere* manier bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen?
- 10b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen volgens u in grote lijnen in? Beschrijf wat als eerste bij u opkomt!

- 11. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich onder meer gaat bezig houden met het bestrijden van onkruid op verharding binnen uw dienst. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan naar uw idee de belangrijkste 'waarden' die u deze collega wil meegeven *als het gaat om het voorkomen van (water) verontreiniging bij onkruidbestrijding*?
- 12. Als binnen uw dienst onkruid moet worden bestreden op verhardingen, van welke methode(n) wordt dan meestal gebruik gemaakt? Denk bijvoorbeeld aan methoden als chemisch conventioneel, chemisch DOB (duurzaam onkruid beheer), mechanisch (bv. borstelen), thermisch (bv. branden/stroom) of preventief (bv. besloten bestrating). (Alle respondenten gaan door naar vraag 12AA)
- 12AA. Bij vraag 12 heeft u kunnen aangeven van welke methoden u gebruik maakt bij het bestrijden van onkruid op verharding. Is een van de methoden waar u gebruik van maakt chemisch conventioneel/DOB (duurzaam onkruid beheer)?
 - Ja (ga naar vraag 12a)
 - Nee (ga door naar vraag 7)

- 12a. Van welke chemische bestrijdingsmiddelen wordt binnen uw dienst gebruik gemaakt? (Bijvoorbeeld Round up (glyfosaat), Diuron, Casoron (dichlobenil) e.d.)
 - 12b. Kunnen de chemische bestrijdingsmiddelen waar uw dienst gebruik van maakt ook door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen?
 - Ja (ga naar vraag 12c)
 - Nee (ga naar vraag 12f)
 - Geen idee (ga naar vraag 7)
 - 12c. Als de chemische bestrijdingsmiddelen waar uw dienst gebruik van maakt vervangen kunnen worden voor milieuvriendelijkere alternatieven, kunt u dan aangeven welke alternatieven dat zijn? Ga naar vraag 12d.
 - 12d. Zijn de bij vraag 12c genoemde milieuvriendelijkere alternatieven ook aangeschaft/toegepast?
 - Ja, (bijna) allemaal
 - Ja, een paar
 - Nee
 - Geen idee
 - 12e. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald? Klik de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is. (ga vervolgens naar vraag 13)
 - Dat bepaal ik zelf
 - Dat bepaalt het inkoopbureau
 - Op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat
 - Dit wordt bepaald aan de hand van de laagste prijs
 - Afhankelijk van de keuze van de aannemer
 - Anders, namelijk:.....
 - 12f. Waarom kunnen de door u gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen niet door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen? Heeft dit bijvoorbeeld te maken met technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk? (Ga naar vraag 7)
-
- 13. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures, e.d.

Ga weer terug naar vraag 7

Specifieke vragen

De volgende vragen gaan specifiek over het gebruik van smeeroliën en –vetten. Het gaat dan specifiek om het gebruik van milieuvriendelijkere smeeroliën en –vetten bij onder meer onderhoud aan machines, schepen, draaiende delen van bruggen en sluizen.

- 14. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën –vetten?

- Ja (ga naar 14a)
- Nee (ga naar 15)

- 14a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën –vetten? **Klik de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is.**

- Bij indiensttreding heb ik informatie gekregen
- Onze afdeling is hier actief mee bezig
- Dit heb ik via ons intranet gelezen
- Dit heb ik zelf uitgezocht
- Anders, namelijk.....(ga naar vraag 14a1)

- 14a1. Op welke *andere* manier bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën –vetten?

- 14b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën –vetten volgens u in grote lijnen in? Beschrijf wat als eerste bij u opkomt!

- 15. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich onder meer gaat bezig houden met het gebruik van smeeroliën- en vetten binnen uw dienst. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan naar uw idee de belangrijkste 'waarden' die u deze collega wil meegeven *als het gaat om het voorkomen van (water) verontreiniging bij het gebruik van smeeroliën –en vetten?*

- 16. Van welke smeeroliën- en vetten wordt binnen de dienst gebruik gemaakt? Klik de antwoordcategorie die het meest van toepassing is.

- Vetten
- Motorolie
- Kruiolie
- Hydraulische olie
- Kettingzaagolie
- Smeerolie
- Anders

- 16a. Kunnen de door uw dienst gebruikte smeeroliën- en vetten ook door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen?
 - Ja (ga naar vraag 16b)
 - Nee (ga naar vraag 16e)
 - Geen idee (ga naar vraag 8)

- 16b. Als de smeeroliën en -vetten waar uw dienst gebruik van maakt, vervangen kunnen worden voor milieuvriendelijkere alternatieven, kunt u dan aangeven welke alternatieven dat zijn? U kunt volstaan met het noemen van enkele milieuvriendelijkere alternatieven of preventieve maatregelen zoals betere afdichting die het meest worden gebruikt.

- 16c. Zijn de in vraag 16b genoemde milieuvriendelijkere alternatieven ook aangeschaft/toegepast?
 - Ja, (bijna) allemaal
 - Ja, een paar
 - Nee
 - Geen idee

- 16d. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald? Klik de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is. (ga vervolgens naar vraag 17)
 - Dat bepaal ik zelf
 - Dat bepaalt het inkoopbureau
 - Op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat
 - Dit wordt bepaald aan de hand van de laagste prijs
 - Afhankelijk van de keuze van de aannemer
 - Anders, namelijk.....

- 16e. Waarom kunnen de door uw dienst gebruikte smeeroliën- en vetten niet door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen? Heeft dit bijvoorbeeld te maken met technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk? (Ga door naar vraag 8)

- 17. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijke alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures, e.d.

Ga weer terug naar vraag 8.

Specifieke vragen

De volgende vragen gaan specifiek over het gebruik van bouwmaterialen bij objecten zoals sluizen, bruggen, wegen, viaducten, gebouwen en vangrails. Het gaat dan specifiek om het gebruik van duurzame bouwmaterialen bij de aanleg en beheer van objecten en het onderhoud daaraan.

- 18. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten?
 - Ja (ga naar 18a)
 - Nee (ga naar vraag 19)

- 18a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten? **Klik de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is.**
 - Bij indiensttreding heb ik informatie gekregen
 - Onze afdeling is hier actief mee bezig
 - Dit heb ik via ons intranet gelezen
 - Dit heb ik zelf uitgezocht
 - Anders, namelijk.....(ga naar 18a1)
- 18a1. Op welke *andere* manier bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten?
- 18b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten volgens u in grote lijnen in? U kunt dit per object beschrijven of meer in algemene kernwoorden. Beschrijf in ieder geval wat als eerste bij u opkomt!

- 19. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich gaat bezig houden met aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden van objecten binnen uw dienst. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn naar uw idee dan de belangrijkste 'waarden' die u deze collega wil meegeven *als het gaat om het voorkomen van (water)verontreiniging bij aanleg-, beheer- en onderhoud van objecten*?
- 20. Als bij het onderhoud en beheer van objecten (deels) moet worden overgegaan tot vervanging (bijv. vangrails, beschoeiing e.d.), in hoeverre kunnen objecten van milieuvriendelijkere materialen worden aangeschaft?
 - bijna altijd
 - meestal
 - bijna nooit

Als u 'bijna altijd' of 'meestal' heeft aangekruist, ga dan naar vraag 20a.

Als u 'bijna nooit' heeft aangekruist, ga dan naar vraag 20d.

- 20a. Welke milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden aangeschaft? U kunt volstaan met het noemen van enkele milieuvriendelijkere alternatieven die het meest worden gebruikt.
- 20b. Zijn de vraag 20a genoemde milieuvriendelijkere alternatieven ook aangeschaft?
 - Ja
 - Nee
 - Geen idee
- 20c. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald?
Kruis de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is. (Ga dan naar vraag 21)
 - Dat bepaal ik zelf
 - Dat bepaalt het inkoopbureau
 - Op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat
 - Dit wordt bepaald aan de hand van de laagste prijs
 - Afhankelijk van de keuze van de aannemer
 - Anders, namelijk.....
- 20d. Waarom kunnen objecten niet door milieuvriendelijke alternatieven worden vervangen? Heeft dit bijvoorbeeld te maken met technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk?
- 21. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures, e.d.

Ga weer terug naar vraag 9.

Specifieke vragen

De volgende vragen gaan specifiek over milieuzorg op dienstvaartuigen. Bij het opstellen van deze specifieke vragen hebben wij ons gerealiseerd dat er binnen deze dienst het een en ander aan het veranderen is. Het kan daarom zijn dat u niet bij elke vraag een (volledig) antwoord kunt geven.

- 22. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen?
 - Ja (ga naar vraag 22a)
 - Nee (ga naar vraag 23)

- 22a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen? Kruis de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is.
 - Bij indiensttreding heb ik informatie gekregen
 - Onze afdeling is hier actief mee bezig
 - Dit heb ik via ons intranet gelezen
 - Dit heb ik zelf uitgezocht
 - Anders, namelijk.....(ga naar vraag 22a1
- 22a1. Op welke *andere* manier bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen?
- 22b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen volgens u in grote lijnen in? Beschrijf wat als eerste bij u opkomt!

- 23. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die binnenkort gaat werken op een van de vaartuigen van Rijkswaterstaat binnen uw dienst. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan naar uw idee de belangrijkste 'waarden' die u deze collega wil meegeven *als het gaat om het beperken van (water)verontreiniging door dienstvaartuigen*?
- 24. Bent u op de hoogte van een ScheepsMilieuPlan (SMP)?
 - Ja (ga naar vraag 24a)
 - Nee (ga naar vraag 24c)
- 24a. Is er op uw vaartuig of op de vaartuigen waar u verantwoordelijk voor bent een ScheepsMilieuPlan aanwezig?
 - Ja (ga naar vraag 24b)
 - Nee (ga naar vraag 24f)

- 24b. In het SMP zijn verschillende milieuaspecten opgenomen. Met welke milieuaspecten van het SMP heeft u het meest te maken? **U kunt één antwoord aankruisen.**
 - Afval(water), zoals voorkomen en opvang bilgewater, ladingresten en weghalen! waswater, huishoudelijk afvalwater, afvalopslag
 - Energiebesparing
 - Groot onderhoud en vernieuwing (machinekamer, scheepsonderhoud, e.d.).

Als u 'Groot onderhoud en vernieuwing' heeft aangekruist, ga dan naar vraag 24c. Heeft u de andere categorieën aangekruist, ga dan door naar 24g.

- 24c. Als bij groot onderhoud over moet worden gegaan tot vervanging/vernieuwing van onderdelen, in hoeverre kan van milieuvriendelijke materialen gebruik worden gemaakt?
 - bijna altijd
 - meestal
 - bijna nooit

Als u 'bijna altijd' of 'meestal' heeft aangekruist, ga dan naar vraag 24d. Heeft u 'bijna nooit' aangekruist, ga dan naar vraag 24g.

- 24d. Welke milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden aangeschaft? U kunt volstaan met het noemen van enkele milieuvriendelijkere alternatieven die het meest worden gebruikt.
- 24e. Zijn de in vraag 24d genoemde milieuvriendelijkere alternatieven ook aangeschaft?
 - Ja
 - Nee
 - Geen idee
- 24f. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald? **U kunt één antwoord aankruisen.**
 - Dat bepaal ik zelf
 - Dat bepaalt het inkoopbureau
 - Op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat
 - Dit wordt bepaald aan de hand van de laagste prijs
 - Afhankelijk van de keuze van de aannemer
 - Anders, namelijk.....
- 24g. Waarom kan er geen gebruik worden gemaakt van milieuvriendelijkere alternatieven? Heeft dit bijvoorbeeld te maken met technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk? (ga door naar vraag 26)
- 25. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures, e.d.

Er volgen nu enkele overige vragen

- 26. Als u een rapportcijfer (tussen 1 en 10) mag geven voor de inspanningen van uw dienst voor het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden, welk cijfer geeft u dan?
- 27. Als u een rapportcijfer (tussen 1 en 10) mag geven voor de inspanningen van uw afdeling voor het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden, welk cijfer geeft u dan?
- 28. Welke nieuwe ideeën heeft u als het gaat om het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden?
- 29. Heeft u nog overige opmerkingen?

Er volgen nu enkele persoonsgegevens vragen

- 30. Wat is uw functie? U kunt 1 antwoord aanklikken
 - Afdelingshoofd
 - Teamleider
 - Projectleider
 - Uitvoerder
 - Anders, namelijk
- 31. Bij welke regionale dienst bent u werkzaam?
 - Noordzee
 - Noord-Nederland
 - Oost-Nederland
 - Utrecht
 - IJsselmeergebied
 - Noord-Holland
 - Zuid-Holland
 - Zeeland
 - Noord-Brabant
 - Limburg
- 32. Bij welke afdeling/district bent u werkzaam?
*
- 33. Wanneer bent u in dienst van Rijkswaterstaat gekomen?
*(jaartal)
- 34. Hoe lang bent u werkzaam in uw huidige functie? (noem het aantal jaren)
*jaar

U bent aan het einde gekomen van deze vragenlijst. Hartelijk dank voor het invullen!

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Bijlage 4: Resultaten vragenlijst Hand in eigen boezem

1. Als u denkt aan diffuse bronnen en (water) verontreiniging, waar denkt u dan aan binnen het werkveld van Rijkswaterstaat?

Aanleg- en onderhoudwerkzaamheden
Afstromend wegwater, illegale lozingen van "derden", grensoverschrijdende diffuse verontreinigingen, calamiteiten.
Baggerwerken, saneringswerken, waterafstromen van snelwegen
Bestrijdingsmiddelen en oliën
Bodem en water
Conserveringswerken aan bruggen bv
Dan denk ik aan leidingen die lozen in ons beheersgebied van het Amsterdam-Rijnkanaal. Rioolzuiveringen, grondwaterafvoer, fabrieken, enz.
Diverse zaken: afstromend wegwater, het verkeer (vrijkomen verontreiniging via lucht bodem en water) slijtage van wegmeubilair etc.
Het gebruik van milieu onvriendelijk producten zoals bestrijdingsmiddelen, oliën enz.
Het Rijk zal diffuse bodemverontreiniging a.g.v. infrastructuur zoveel als technisch mogelijk is terugdringen; in ecologisch kwetsbare gebieden en grondwaterbeschermingsgebieden maatregelen voor gecontroleerde afvoer. Het toepassen van ZOAB is 1 van de middelen om dit te bestrijden.
Ik denk aan vetnippels bij sluisdeuren, stuwen en aan boord van rijksvaartuigen. Ook denk ik aan materialen en stoffen t.b.v. conservering van kunstwerken en afschermingsmaatregelen. Als laatste, maar misschien buiten deze scope, de verontreinigingen die ontstaan ten tijden van een calamiteit.
Landbouw, scheepvaart, afstromend water van objecten niet zijnde riolering, regenwater etc
Olie van de weg in de berm of sloot. Niet zijnde een incident. Materialen langs of op de (vaar)wegen welke "stoffen" afgeven
Oppervlaktewaterverontreiniging en grondwatervervuiling door milieugevaarlijke stoffen
Primair aan schadelijke afvalstoffen voor mens en leefomgeving. Dan gaat mijn gedachte uit naar schadelijke invloeden op levende organismen in weg en waterbermen.
Run-off, calamiteiten, onderhouds- en reinigingswerkzaamheden
Toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen en storting/lozing van chemische afvalstoffen
Uitgaande van mijn eigen werkterrein: water dat van de wegen afstroomt en in de bermen terecht komt.
Verontreinigd hemelwater geloosd vanaf bruggen. Schroefasvet vanaf vaartuigen Fosfaatlozingen vanaf de rivieren (blauwalg)
Verontreiniging van wegdek, bijv. na een ongeval
Verontreinigingen door verkeer Afvalstoffen van scheepvaart Antifouling
Verspreiding van gevaarlijke stoffen in het oppervlaktewater z.s.m. verhelpen van probleem.
Zout strooien op de wegen Ongelukken waar bvb diesel lekt
De overige respondenten (4 in totaal) hebben geen antwoord gegeven.

2. In de rol van Rijkswaterstaat als bedrijf kan zij zich gedragen als duurzame ondernemer. Wat verstaat u onder de term duurzaam ondernemen?

Op een klantvriendelijke manier ondernemen. Klanten stellen steeds meer eisen op sociaal en milieugebied. Door het terugtrekken van de overheid is meer verantwoordelijkheid bij ondernemingen komen te liggen. Hoe ver deze verantwoordelijkheid reikt ligt aan Rijkswaterstaat.
Dat wij als overheid rekening houden met de wereld om ons heen en dat de kosten op het gebied van milieuaspecten en sociale aspecten in balans zijn.
Ondernemen op een wijze die niet alleen is gericht op rendement, maar ook de kansen voor een beter milieu en meer welzijn voor de mens en maatschappij nastreeft
Maatschappelijk verantwoord ondernemen/opereren. Rekening houden met milieuaspecten binnen contracten. (ook) durven kiezen voor oplossingen die op korte termijn duurder en op lange termijn goedkoper zijn.
Voorbeeldfunctie in de regio tav duurzame ontwikkeling.
Aan de toekomst denken, met verstand materiaal en materieel in te zetten
Met een minimum aan verspilling, kosten- en middelen efficiënt, met oog voor de toekomstige effecten
Ondernemen met oog voor toekomst
Duurzaam is in mijn ogen een dusdanig gedrag dat de aantasting van voorraden en milieu zo minimaal mogelijk is
Proberen rekening te houden met beperkingen van diffuse verontreinigingen door uitvoeringsmethoden en technieken hierop te toetsen en te optimaliseren waar mogelijk
Het oprichten van installaties die bedoeld zijn om langdurig te functioneren.
Gebruik maken van duurzame producten en in ontwerpen rekening te houden met de gehele levenscyclus. Dus bij je ontwerp rekening houden met aanleg en toekomstig onderhoud.
In je werk rekening houden met toekomstige generaties.
Beleid over lange tijd.
Ondernemen, waarbij op lange termijn kwaliteit van producten (het wat) en van handelen (het hoe) gewaarborgd is
Bijvoorbeeld goed hout.
Bij het ondernemen slechts die middelen gebruiken die geen of weinig nadelige invloed op het milieu hebben.
Beleid en uitvoering van beheer gericht op instandhouding of versterking van natuurwaarden in berm en watergang. Een uitvloeisel van nota's waarin aandacht wordt gevraagd voor levende organismen. Voorbeeld ecologisch bermbeheer. Bermbeheer gericht op verhoging van natuurwaarden. Aanleg faunavoorzieningen als ecoducten. Ze worden benut door dieren. Een duurzaam product!
Rekening houden met de toekomst, dus zodanig ondernemen dat dit ook voor de toekomst gunstig is of blijft.
Onder duurzaam ondernemen denk ik aan het zichzelf bewust voorschrijven van milieubewuste materialen en werkmethoden. Zo kunnen alternatieve materialen ipv tropisch hardhout en het gebruik maken van de laatste technieken op het gebied van conservering een belangrijke bijdrage leveren in de strijd tegen milieuverontreiniging.
Verantwoord omgaan met zaken zodat je er in de toekomst ook nog profijt van hebt.
De materialen welke RWS gebruikt goed afwegen tegen prijs/kwaliteit en milieu.
De overige respondenten (6 in totaal) hebben geen antwoord gegeven.

2a. Vindt u dat Rijkswaterstaat een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen?

	Aantal	%
ja	25	89
nee	1	4
geen mening	2	7
Totaal	28	100

3. Als een onbekende u vraagt of en hoe Rijkswaterstaat invulling geeft aan het aanpakken van eigen diffuse bronnen die leiden tot (water)verontreiniging, wat is dan uw antwoord?

	Aantal	%
a. Hier wordt binnen Rijkswaterstaat veel werk van gemaakt	11	39
b. Hier wordt binnen mijn afdeling veel werk van gemaakt	7	25
c. Volgens mij wel	9	32
e. Ik heb geen idee	1	4
Totaal	28	100

Antwoorden a, b en c gaan door naar vraag 3a.

3a. Wat is het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het voorkomen van verontreiniging ten gevolge van diffuse bronnen bij onderhoud en beheer? U kunt volstaan met het geven van enkele steekwoorden of het noemen van de belangrijkste aandachtspunten.

Bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden, materialen, bouwstoffen, voorzorgsmaatregelen, enz.
Zo veel mogelijk zelf doen, wachten op beleid en maatregelen van hogerhand duurt soms wel erg lang.
Er is door het DT RWS enkele jaren terug aangegeven dat we onze eigen bronnen dus schepen, wegen, objecten e.d ook aan moeten pakken om de emissies te reduceren. Er is nu een scheepsmilieuplan wat binnen RWS Zeeland werd nageleefd. Ondertussen zijn de schepen ondergebracht bij Dienst Noordzee binnen de vlootlocatie. Op dit moment wordt er een project voorbereid om de emissies eigen objecten aan te pakken.
Gebruik milieuvriendelijke eventueel gecertificeerde producten.
In 2010 alle rijkswegen voorzien van ZOAB. Bij vervanging van asfalt wordt standaard volgens dit principe gewerkt. ZOAB wordt regelmatig gereinigd (onderhoudscontract) om de werking ervan te waarborgen. Dienst Weg- en Waterbouwkunde van RWS verricht ook onderzoek naar diffuse verontreinigingen.
Afstromend wegwater staat hoog op de agenda !! Verantwoord omgaan met IBC-bouwstoffen (AVI).
Olie slip opvang Het laten opruimen van verontreiniging langs de weg.
Besteksteksten, wet- en regelgeving, IM+.
Heeft aandacht.
Projecten laten toetsen door handhaving of deze binnen de wet- en regelgeving valt.
Uitvoeren van de watertoets.
Ik zit bij de afdeling nieuwe aanleg en niet bij beheer en onderhoud. we nemen bij een brug project echter wel groot onderhoud mee. We treffen daar zeer ingrijpende maatregelen om aan WVO beschikking te voldoen. (afscherpende middelen, tent constructie , stofzuigers etc) Handhaving komt vaak kijken. Dus er is veel aandacht voor uitvoering van dit beleid.
Toepassing zoab.
Opsporing, oplossing.
Toepassen van wettelijke voorschriften.

Bij revisie dit aanpassen zoveel mogelijk.
Hierbij speelt geld direct een kleinere rol.
Juiste opslag. Beperkt gebruik. Uitbesteding aan brandweer of gespecialiseerd bedrijf.
Opvang verontreinigende stoffen via goten en kolken langs verharding. Het periodiek reinigen hiervan. Aanbrengen van een helpfilter om verontreiniging te zuiveren. Beleid gericht op vermindering zoutstrooi acties (natte zoutstrooimethodes ingevoerd) om verontreiniging met zout te verminderen.
Toepassen ZOAB. volgen van de CIW richtlijn.
Gebruik van meest recente technieken voor conservering. Afschermen van bouwplaatsen om verspreiding van verontreinigingen te voorkomen. Verhoogd toezicht op illegale lozingen en afvalstorting.
Gecertificeerde bedrijven.
Geen toepassing van bestrijdingsmiddelen snel ingrijpen bij milieucalamiteiten/ lozingen stortingen.
De overige respondenten (4 in totaal) hebben geen antwoord gegeven.

4. Bent u op de hoogte van het bestaan van een plan of plannen op het gebied van een aanpak van eigen diffuse bronnen binnen uw dienst?

	Aantal	%
ja (ga naar 4a)	10	36
nee (ga naar 5)	18	64
Totaal	28	100

4a. Van welke plannen op het gebied van een aanpak van eigen diffuse bronnen bent u op de hoogte? Noem het plan of de plannen die u bekend zijn.
Blauwalgproblematiek, schroefasvet eigen dienstvaartuigen.
Hand in eigen boezem. Emissiebeheersplan RWS Zeeland. Kaderrichtlijnwater 1e concept maatregelentabel.
Onze dienst (droog) had een beleid duurzaam bouwen, maar met de markt tenzij strategie is dat bijna niet in te vullen.
Binnen onze dienst is de CIW-nota afstromend wegwater leidend. Daarnaast heeft RWS de interne richtlijn run-off. Voor de bestaande werken heeft de Dienst Z-H getracht in te schatten wat de kosten en baten van verschillende milieumaatregelen zijn, vervat in een rapportje. Hierbij is onderscheid gemaakt naar: *Wegen met natuurlijke infiltratie in de berm; *Wegen met voorzieningen (kolken, verzamelriool en lozing op oppervlaktewater); *Tunnels en viaducten; *Sluizen en stuwen; *Bruggen *Ouder/nieuwer dan ca. 1980 *Groot/klein (>/< 200 m.).
Reductie bestrijdingsmiddelen.
DUBO, Diverse plannen tbv WVO-wetgeving etc.
Emmissieplan IJsselmeer.
Eigen projectplan betreffende lozingen en afstromend wegwater van objecten.
Alle planbare kleine- en grootschalige werken worden besproken met de afdeling vergunningverlening en handhaving. Bij spoedreparaties en calamiteiten wordt handhaving altijd bij betrokken.

Richtlijn toepassing bestrijdingsmiddelen,
Aanpak bodemsaneringen, overeenkomst m.b.t. verhelpen milieuschade bij
schaderijdingen.

4b. Welke rol speelt het voorkomen van (water)verontreiniging door eigen diffuse bronnen in dit plan/plannen?

	Aantal	%
zeer grote rol	4	40
grote rol	5	50
gemiddelde rol	1	10
Totaal	10	100

5. Waar laat u zich bij de aanschaf van materiaal cq. middelen voor beheer en onderhoud meestal door leiden?

	Aantal	%
1. maatschappelijke voorbeeldfunctie op het gebied van leefbaarheid	6	21
2. wettelijke verplichte maatregelen en activiteiten	20	71
3. de laagste prijs is maatgevend	2	7
Totaal	28	100

Aantal respondenten dat de specifieke vragenlijst heeft ingevuld:	Aantal	%
vraag 6. Bestrijdingsmiddelen	17	38%
vraag 7. Smeeroliën- en vetten	8	18%
vraag 8. Bouwmaterialen en objecten	17	38%
vraag 9. Dienstvoertuigen	3	7%
Totaal	45	100%

Specifieke vragen over bestrijdingsmiddelen:

10. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen?

	Aantal	%
ja (ga naar 10a)	15	88,2
nee (ga naar 11)	2	11,8
Totaal	17	100,0

10a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijks- waterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdings- middelen? Klik de antwoordcategorie aan die het meest van toepassing is.

	Aantal	%
onze afdeling is hier actief mee	5	33,3
dit heb ik via ons intranet gelezen	2	13,3
dit heb ik zelf uitgezocht	2	13,3
anders, namelijk...	6	40,0
Totaal	15	100,0

10a1. Anders, namelijk:

via collega's
deelgenomen aan bijeenkomsten reductie bestrijdingsmiddelen (DWW)
via uitwerking in landelijke werkgroep
vanuit oude functie "medewerker milieu"
via de wegwijzer van DWW. Uitvloeisel van het convenant om geen chemisch bestrijdingsmiddelen te gebruiken.

10b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen volgens u in grote lijnen in? (antwoorden gecodeerd)

	Aantal	%
geen gebruik bestrijdingsmiddelen	4	29%
gebruik van duurzame bestrijdingsmiddelen	6	43%
duurzame bestrijdingsmiddelen, tenzij...	4	29%
Totaal	14	100%

10b. Ongecodeerde antwoorden

Dat het product wat men gebruikt bij de besteding, ook biologisch afbreekt in de grond en verder geen schade met zich mee brengt.
Geen chemische bestrijding meer.
Geen onkruidbestrijding met onkruidbestrijdingsmiddelen.
Er wordt alleen chemische gespoten als de veiligheid in het geding komt. Dus open afritten. De terreinen om de gebouwen worden mechanisch onkruid vrij gehouden. Overigens proberen ze bij ons toch weer over te gaan op de chemie omdat de aannemer te vaak terug moet komen.
Geen gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen toegestaan. Dit staat ook zo verwoord in onze contracten.
In principe geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en zoeken naar alternatieven.
Liever niet, maar als het niet anders kan !!
Geen gif of andere schadelijke stoffen borstelen, branden e.d. mag wel.
Geen gebruik
Geen bestrijdingsmiddelen tenzij.
Niet schadelijk voor het milieu, dan is toepassen toegestaan.
van middelen (roundup)als de verkeersveiligheid in het geding is. Bestrijding van Bestrijdingsmiddelen worden niet toegepast.
Het niet toepassen van bestrijdingsmiddelen welke schade aan het milieu veroorzaken.

11. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich onder meer gaat bezig houden met het bestrijden van onkruid op verharding. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan de belangrijkste waarden; die u deze collega wil meegeven als het gaat om het voorkomen van (water)verontreiniging bij onkruidbestrijding?

Antwoorden gecodeerd	Aantal	%
geen bestrijdingsmiddelen gebruiken, tenzij	8	53
kritisch kijken wel middel gebruiken	1	7
milieuvriendelijke bestrijdingsmiddelen	2	13
nvt	1	7
overig	3	20
Totaal	15	100

11. Ongecodeerde antwoorden

Goed in de gaten houden welke middelen worden gebruikt tijdens de inspecties in ons beheersgebied, ook kunnen er dan monsters worden genomen voor verder onderzoek.
Geen chemische bestrijding.
Dat je met een beetje inspanning minder belasting van het oppervlaktewater veroorzaakt.
Ik zou duidelijk aangeven dat bestrijdingsmiddelen probleemstoffen zijn in onze regionale wateren dus dat wij als rijkswaterstaat het goede voorbeeld moeten geven door milieuvriendelijke te bestrijden.
Zelf ben ik er niet mee bezig maar dit is de taak van de milieumedewerkers van de districten.

Onkruid op een natuurlijke manier bestrijden. De Dienst Weg- en Waterbouwkunde heeft hier voldoende onderzoek naar verricht.
In principe geen bestrijdingsmiddelen gebruiken en zoeken naar alternatieven en op de hoogte blijven van het landelijke beleid.
Niet gebruiken, tenzij
Geen giftige stoffen gebruiken Ecologie gaat voor mooi onderhoud.
Geen bestrijdingsmiddelen toepassen.
Geen bestrijdingsmiddelen tenzij..
Geen verontreinigingen.
Gebruik toegestane methoden.
Behoud of versterking van natuurwaarden zijn het belangrijkste. Wijs de collega op regelgeving en het convenant hierover.
Geen bestrijdingsmiddelen.
Ga zeer zorgvuldig met het de omgeving en het milieu.
De overige respondenten (13 in totaal) hebben geen antwoord gegeven.

12. Als binnen uw dienst onkruid moet worden bestreden op verhardingen, van welke methode(n) wordt dan meestal gebruik gemaakt?

	Aantal	%
mechanisch	6	35%
mechanische en thermisch	1	6%
mechanisch en preventief	3	18%
mechanisch, thermisch en preventief	2	12%
chemisch	4	24%
chemisch DOB	1	6%
Totaal	17	100%

12AA. Bij vraag 12 heeft u kunnen aangeven van welke methoden u gebruik maakt bij het bestrijden van onkruid op verharding. Is een van de methoden waar u gebruik van maakt chemisch conventioneel/DOB?

	Aantal	%
ja (naar 12a)	5	29
nee (naar 7)	12	71
Totaal	17	100

12a. Van welke chemische bestrijdingsmiddelen wordt binnen uw dienst gebruik gemaakt?

	Aantal	%
round up	2	40
glyfosaat	1	20
geen idee	2	40
Totaal	5	100

12b. Kunnen de chemische bestrijdingsmiddelen waar uw dienst gebruik van maakt ook door milieuvriendelijke alternatieven worden vervangen?

	Aantal	%
nee (naar 12f)	1	20
geen idee (naar vraag 7)	4	80
Totaal	5	100

Op de vragen 12c-12e hebben de respondenten geen antwoord gegeven.

12f. Waarom kunnen de door u gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen niet door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen? Heeft dit bijvoorbeeld te maken met technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk?
--

Door de manier van ingroeien in Zoab verhardingen is het niet mogelijk om alternatief te verwijderen.

Gaat door naar vraag 7.

Op vraag 13 hebben de respondenten geen antwoord gegeven.

Specifieke vragen over smeeroliën- en vetten:

14. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën - en vetten?

	Aantal	%
ja (naar 14a)	3	38
nee (naar 15)	5	63
Totaal	8	100

14a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën - en vetten?

	Aantal	%
Onze afdeling is hier actief mee bezig	1	33
Dit heb ik zelf uitgezocht	1	33
Anders, namelijk door DWW is ooit een handleiding onderhoudsproducten rijkswaterstaat opgesteld waarin ook smeermiddel voorkwamen (vraag 14a1.)	1	33
Totaal	3	100

14b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het gebruik van smeeroliën en vetten volgens u in grote lijnen in? Beschrijf wat als eerste bij u opkomt!

Door DWW is ooit een handleiding onderhoudsproducten rijkswaterstaat opgesteld waarin ook smeermiddel voorkwamen.

Om zomogelijk zoveel mogelijk milieu vriendelijke smeermiddelen te gebruiken of aanpassingen te doen zodat er niet meer gesmeerd hoeft te worden (of minder).

15. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich onder meer gaat bezig houden met het gebruik van smeeroliën- en vetten binnen uw dienst. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan naar uw idee de belangrijkste waarden die u deze collega wil meegeven als het gaat om het voorkomen van (water) verontreiniging bij het gebruik van smeeroliën -en vetten?

Dat ze geen schade toebrengen aan het milieu.
We proberen vanuit onze afdeling zoveel mogelijk informatie te geven over de alternatieve middelen en hun gebruik en hem ook kennis laten maken met de betrokken personen bij de districten omdat die de uiteindelijke uitvoering van het onderhoud doen.
Genoemde handleiding.
Voorschrijven in contracten dat aannemers een bepaald soort olie/machine dient toe te passen.
Handel alsof het je eigen directe omgeving betreft (thuis).
Dat er zo min mogelijk niet afbreekbare middelen in het oppervlakte water komen.
Voorkom dat deze stoffen in het milieu komen en zorg voor gescheiden afvoer.
Er heeft 1 respondent niet geantwoord.

16. Van welke smeeroïën - en vetten wordt binnen de dienst gebruik gemaakt?

	Aantal	%
motorolie	1	13
hydraulische olie	5	63
anders	2	25
Totaal	8	100

16a. Kunnen de door uw dienst gebruikte smeeroïën - en vetten ook door milieuvriendelijke alternatieven worden vervangen?

	Aantal	%
ja (naar vraag 16b)	3	38
nee (naar 16e)	1	13
geen idee (vraag 8)	4	50
Totaal	8	100

16b. Als de smeeroïën en -vetten waar uw dienst gebruik van maakt, vervangen kunnen worden voor milieuvriendelijkere alternatieven, kunt u dan aangeven welke alternatieven dat zijn? U kunt volstaan met het noemen van enkele milieuvriendelijkere alternatieven of preventieve maatregelen zoals betere afdichting die het meest worden gebruikt.

Triglyceriden (raapzaadolie) BP Biohyd 32
Synthetische esters Greenpoint TR 15
Polyglycolen BP Biohyd SE 22 of Panolin olie HLP Synt. 15.

Bestaan van alternatieven is bekend; welke producten het zijn is niet bekend

16c. Zijn de in vraag 16b genoemde milieuvriendelijke alternatieven ook aangeschaft/toegepast?

	Aantal	%
ja, (bijna) allemaal	1	33
ja, een paar	1	33
nee	1	33
Totaal	3	100

16d. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald?

	Aantal	%
Op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat.	2	67
De medewerker van de districten bepaalt dat. De meer kosten wegen heel erg zwaar.	1	33
Totaal	3	100

16e. Waarom kunnen de door uw dienst gebruikte smeeroïën- en vetten niet door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen? Heeft dit bijvoorbeeld te maken met technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk?

Is onderzocht, het maken van de milieu vriendelijke olie is meer milieu belastend dan dat we de oude vervangen.

17. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijke alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures, e.d.

Meer bekendheid met de alternatieven de medewerkers zijn nog erg bang dat het niet werkt. Ook moet het management er achter staan. Het kost nu erg veel moeite om iets gedaan te krijgen.
Voorschrijven van technisch vergelijkbare producten.

Specifieke vragen over bouwmaterialen bij objecten:

18. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten?

	Aantal	%
ja (naar vraag 18a)	16	94%
nee (naar vraag 19)	1	6%
Totaal	17	100

18a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten?

	Aantal	%
onze afdeling is hier actief mee bezig	10	63
dit heb ik via ons intranet gelezen	2	13
dit heb ik zelf uitgezocht	1	6
anders, namelijk...	3	19
Totaal	16	100,0

18a1. Anders, namelijk:

Bijeenkomsten duurzaam bouwen (Bouwdienst)
Zelf uitgewerkt in landelijk werkgroep
vanuit oude functie "medewerker milieu"

18b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het toepassen van duurzame bouwmaterialen bij objecten volgens u in grote lijnen in? U kunt dit per object beschrijven of meer in algemene kernwoorden. Beschrijf in ieder geval wat als eerste bij u opkomt.

Er wordt gebruik gemaakt van het concept duurzaam bouwen. Maar doordat er veel op de markt komt en de vergunningen voor het bouwen worden afgegeven door gemeenten wordt er toch geregeld nog zink gebruikt. In Zeeland is dat i.v.m. zoute spray toch een probleem.
Na invoering van "marktentij" weinig. Goedkoper producten regelt zichzelf. Voor duurere producten die wellicht op termijn duurzamer blijken zal de opdrachtnemer alleen kiezen als RWS daar geld tegenover zet.
Minimaal 90% van afvalstoffen (bouw-, sloop- en overig afval) geschikt maken voor hergebruik.
2 10% toename toepassing secundaire grond- en bouwstoffen t.o.v. 2000.
3 Voorkomen van het gebruik van primaire granulaire bouwstoffen, tenzij dit goed kan worden gemotiveerd (2).
4 10% toename gebruik hout, riet en biezen in 2004 ten opzichte van 2000 (in tonnen).
5 Voldoen aan alle (bouwstoffengerelateerde) vaste maatregelen uit Nationaal Pakket DUBO GWW.
6 Verbeteren energie-efficiency bij kunstwerken en elektrische installaties met 20% in 2010 t.o.v. 1995 (3).
Zodanig bouwen dat onderhoud wordt beperkt en dat de levensduur verlengt.

Primair secundair, tenzij dit technisch, milieuhygiënisch en binnen bepaalde grenzen economisch verantwoord is.
inlands hout gebruiken hergebruik van ander materiaal (asfalt)
DUBO, Energiezuinig, etc.
Vervangen van elementen verharding door gesloten verhardingen, duurzame materialen toepassen.
Het beleid houdt in dat er bij het toepassen van materialen rekening gehouden wordt met het totale milieubelang van het materiaal. Denk bijvoorbeeld aan duurzame houtkap (SSK hout) en het inzetten van europees hout ipv tropische hardhout soorten
Herbruikbaarheid van bijv. asfalt, en menggranulaat. Hout met een keurmerk.
Toepassen van materialen die maximaal hergebruikt kunnen worden.
Afwegen wat de meest duurzame materialen zijn en deze, indien mogelijk, toepassen.
Om duurzame producten te gebruiken voor milieu en langdurig bestaan.
Er hebben 4 respondenten geen antwoord gegeven.

19. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die zich gaat bezig houden met aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden van objecten binnen uw dienst. Wat zijn naar uw idee dan de belangrijkste waarden die u deze collega wil meegeven als het gaat om het voorkomen van (water) verontreiniging bij aanleg, beheer en onderhoud van objecten?

Voorzorgsmaatregelen te voorkoming van verontreiniging en goede afvoer van verontreiniging.
Hij moet goed op de hoogte zijn van de ingangen binnen de dienst en weten welke alternatieven er voor handen zijn. We hebben binnen Zeeland ook nog een DUBO consulent die tips kan geven.
wettelijk regelgeving
Kijken naar het soort materiaal dat wordt toegepast; slijtarm. Bij beheer- en onderhoudswerkzaamheden reinigingsmiddelen ed opvangen.
Primair secundair, tenzij dit technisch, milieuhygiënisch en binnen bepaalde grenzen economisch verantwoord is.
Milieuvriendelijke stoffen gebruiken (verf e.d.)
DUBO, energie
DuBo boekwerk/site
Gebruik van de beste technieken (voorkomen zwevend stof bijvoorbeeld.)Let op brandstofeconomisch engineering en gebruik materialen die relatief het minst energie kosten gedurende de gehele levensduur. Hou bij het ontwerp al rekening met reductie van afval en uitloging.
Zelf kritisch kijken naar de manier er door de uitvoerende partij er uit wordt gevoerd, en contact leggen met de afdeling vergunningverlening/handhaving en hetgeen te bespreken om optimale oplossingen te bereiken.
RWS heeft hierin een voorbeeldfunctie. Activiteiten altijd uitvoeren binnen de wettelijke kaders.
Verdiep je in de WVO problematiek, neem contact op, bespreek de geplande werkzaamheden met de afdeling vergunningen en de afdeling handhaving;
Informeren, luisteren, voorstellen van nieuwe ideeën met betrekking tot werkwijzen. Positief kritisch zijn.
Er hebben 4 respondenten geen antwoord gegeven.

20. Als bij het onderhoud en beheer van objecten (deels) moet worden overgegaan tot vervanging (bijv. vangrails, beschoeiing e.d.) in hoeverre kunnen objecten van milieuvriendelijkere alternatieven worden aangeschaft?

	Aantal	%
bijna altijd (ga naar 20a)	4	25
meestal (ga naar 20a)	5	31
bijna nooit (ga naar 20d)	7	44
Totaal	16	100

20a. Welke milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden aangeschaft? U kunt volstaan met het noemen van de alternatieven die het meest gebruikt worden.

Weet niet precies, maar wel het milieu hoog houden.
Situatie afhankelijk en het moet een bepaalde meerwaarde hebben. Bijvoorbeeld heeft een alternatief voor geleiderail geen zin als 90% van de totale koper en zinkbelasting van het afstromend wegwater wordt veroorzaakt door de bandenslijtage.
FSC-hout, hergebruikte materialen.
Stalen afmeervoorziening in plaats van hout.
Dimbare openbare verlichting afhankelijk van de verkeersintensiteit.
Milieuvriendelijke verf, FSC-hout, natuurvriendelijke oeverbescherming, gerecycled PVC, hergebruik van asfalt.
Er hebben 3 respondenten geen antwoord gegeven.

20b. Zijn de in vraag 20a genoemde milieuvriendelijke alternatieven ook aangeschaft?

	Aantal	%
ja	6	67
nee	1	11
geen idee	2	22
Totaal	9	100

20c. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald? (ga door naar vraag 21)

	Aantal	%
op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat	7	78
afhankelijk van de keuze van de aannemer	1	11
anders	1	11
Totaal	9	100

20d. Waarom kunnen objecten niet door milieuvriendelijkere alternatieven worden vervangen? Heeft dit bijvoorbeeld te maken technische, financiële of organisatorische knelpunten of met werkdruk?

Volgens de milieumedewerkers is er nog te weinig bekend over de levensduur en de veiligheid van die materialen.
Wordt aan de markt overgelaten en die kiest voor het goedkoopste binnen de wettelijke kaders.
Combinatie van bovenstaande
Technisch knelpunt. proef houten vangrail is net gestopt.
Diverse oorzaken o.a technisch, niet voorhanden zijn van goede alternatieven.
Betreft voornamelijk technische knelpunten; voor bijv. geleiderail zijn nog maar heel beperkt goede alternatieven die ook nog niet grootschalig toegepast kunnen worden.
Meestal financiële kwestie, onbekendheid enz.

Er hebben 2 respondenten geen antwoord gegeven.

21. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures e.d.

Weet niet precies
Duidelijke richtlijnen zodat je weet wat je in een offerte aan de aannemer moet vragen.
Herinvoering van de duurzaam Bouwen-gedachte.
Meer zeggenschap hierover leggen bij de verantwoordelijke medewerkers.
Naar mijn mening kan het resultaat verbeterd worden door het beschikbaar stellen van hulpmiddelen waarbij bepalende factoren meer inzichtelijker worden. Ik denk bijvoorbeeld aan een catalogus met kenmerken van materiaal die ook de milieuvriendelijkheid (uitloging, energiegebruik, etc) van materialen inzichtelijk maakt.
Ik sluit me aan bij deze voorbeelden.
Weet niet
Twee respondenten hebben geen antwoord gegeven.

Specifieke vragen over dienstvaartuigen:

22. Bent u bekend met het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen?

	Aantal	%
ja	2	66,7
nee	1	33,3
Totaal	3	100,0

22a. Hoe bent u op de hoogte gekomen van het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen?

	Aantal	%
via collega's	1	100,0

22b. Wat houdt het beleid van Rijkswaterstaat ten aanzien van milieuzorg met betrekking tot dienstvaartuigen volgens u in grote lijnen in? Beschrijf wat als eerste bij u opkomt!

Vuilwatertanks, onderhoud alleen op werven met Wvo-vergunning, watergesmeerde schroefassen.

23. Stel, er is een nieuwe collega op uw afdeling gekomen die binnenkort gaat werken op een van de vaartuigen van Rijkswaterstaat binnen uw dienst. U bent gevraagd deze persoon te begeleiden. Wat zijn dan naar uw idee de belangrijkste waarden die u deze collega wil meegeven als het gaat om het beperken van (water)verontreiniging door dienstvaartuigen?

Smeermaterialen, oliën die gebruikt worden, verf, enz
Zie vorig antwoord: Vuilwatertanks, onderhoud alleen op werven met Wvo-vergunning, watergesmeerde schroefassen

24. Bent u op de hoogte van een ScheepsMilieuPlan (SMP)?

	Aantal	%
ja	1	33,3
nee	2	66,7
Totaal	3	100,0

24a. Is er op uw vaartuig of op de vaartuigen waar u verantwoordelijk voor bent een ScheepsMilieuPlan aanwezig?

	Aantal	%
ja	1	100,0

24b. In het SMP zijn verschillende milieuaspecten opgenomen. Met welke milieuaspecten van het SMP heeft u het meest te maken?

	Aantal	%
Afval(water), zoals voorkomen en opvang bilgewater, waswater, huishoudelijk afvalwater, afvalopslag	1	100,0

24c. Als bij groot onderhoud over moet worden gegaan tot vervanging/vernieuwing van onderdelen, in hoeverre kan van milieuvriendelijke materialen gebruik worden gemaakt?

	Aantal	%
bijna altijd	1	50,0
meestal	1	50,0
Totaal	2	100,0

24d. Welke milieuvriendelijkere alternatieven kunnen worden aangeschaft? U kunt volstaan met het noemen van de alternatieven die het meest gebruikt worden.

Eén respondent heeft geantwoord:

weet niet precies

24e. Zijn de in vraag 24d genoemde milieuvriendelijke alternatieven ook aangeschaft?

	Aantal	%
geen idee	2	100

24f. Hoe wordt de keuze van materialen bij het aankopen of toepassen bepaald?

	Aantal	%
op basis van richtlijnen van Rijkswaterstaat	1	50
anders	1	50
Totaal	2	100

Op vraag 24g hebben de respondenten geen antwoord gegeven.

25. Welke verbetermogelijkheden zijn er om milieuvriendelijkere alternatieven toe te passen? Denk bijvoorbeeld aan het meer centraal inkopen van materialen, het eenvoudiger maken van de procedures, e.d.

Eén respondent heeft geantwoord:

weet niet precies

Overige vragen:

26. Als u een rapportcijfer (tussen 1 en 10) mag geven voor de inspanningen van uw dienst voor het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden, welk cijfer geeft u dan?

	Aantal	%
3	1	4
4	1	4
6	6	22
7	9	33
8	9	33
9	1	4
Totaal	27	100

Min	Max	Gem.
3	9	7
Standaard deviatie 1,3		

27. Als u een rapportcijfer (tussen 1 en 10) mag geven voor de inspanningen van uw afdeling voor het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden, welk cijfer geeft u dan?

	Aantal	%
5	2	7
6	4	15
7	10	37
8	8	30
9	3	11
Totaal	27	100

Minimum	Max	Gem.
5	9	7
Standaard deviatie 1,1		

28. Welke nieuwe ideeën heeft u als het gaat om het voorkomen van verontreiniging van diffuse bronnen bij aanleg-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden?

Voorkomen van verontreiniging en goed voorbereiden welke producten worden gebruikt.
Ik heb geen nieuwe ideeën maar streef er wel naar gebruik te maken van de kennis die er nu op de markt is. Het is de bedoeling om binnen onze dienst in elk geval het groot onderhoud van de objecten op een zo milieuvriendelijke manier uit te voeren.
Er wordt geprobeerd duurzaam bouwen terug te brengen d.m.v een soort bonus voor de opdrachtnemer. Probleem is nog de transparante toetsmethodiek.
Geen. Huidige werkwijze is redelijk voldoende.
Nog niet over nagedacht.
Integraal overleg in een vroeg stadium opstarten.
Maak technische (on)mogelijkheden ten aanzien van milieu direct zichtbaar. Neem in het beleid op wat je als maximale belasting voor een watersysteem ziet (bijvoorbeeld zwevend stof).
Nooit bij stilgestaan. Wellicht zou meer afstromend wegwater middels rioleringen opgevangen en gereinigd kunnen worden.
Weet niet
Goed onderling over communiceren; ervaringen delen; uniforme aanpak stimuleren.
Laat dat maar over aan de uitvinders.

- Lagere snelheden op de weg en minder onderhoud geeft minder belasting van uitgestoten stoffen.
- Minder onderhoud aan beplanting en sommige bermdelen verhoogt de natuurwaarden aan levende organismen en komt de levensbiotoop ten goede.
Tijdig onderhoud plegen aan beheerobjecten ipv laten leiden door budgettaire problemen. Investeren in nieuw materieel op en langs het water. Investeren in het vervangen van oude systemen om verantwoorde nieuwe systemen aan te brengen.
Gebruiken van milieuvriendelijke oliën en brandstoffen. Niet gebruiken van bestrijdingsmiddelen (wel borstelen).
Acht respondenten hebben geen antwoord gegeven.

29. Heeft u nog overige opmerkingen?

Ik vind dat er door het management meer aandacht voor de diffuse verontreinigingen van onze eigen objecten en wegen moet komen. We proberen nu in de regio gemeenten er op aan te spreken maar doen er zelf bijna niks aan. Ik hoop dat het resultaat van dit onderzoek succesvol is en duurzaam genoemd mag worden!
--

30. Wat is uw functie?

	Aantal	%
teamleider	3	12
projectleider	5	19
medewerker (B&O, milieu, emissies, begeleiding, leefbaarheid)	14	54
senior medewerker/adviseur	2	8
coördinator	2	8
Totaal	26	100

31. Bij welke regionale dienst bent u werkzaam?

	Aantal	%
Noord-Nederland	3	11
Oost-Nederland	3	11
Utrecht	2	7
IJsselmeergebied	2	7
Zuid-Holland	3	11
Zeeland	5	19
Noord-Brabant	4	15
Limburg	5	19
Totaal	27	100

32. Bij welke afdeling werkt u?

OBO
AXD
Wegendistrict Zwolle
Emissies (AXE)
RTE
Wegendistrict Haaglanden, afdeling operationeel beheer en verkeer
Planmatig beheer en onderhoud
IVA
PBO
Wegendistrict Drenthe
realisatie
WRI
vir
WVI, afdeling nieuwe werken
Realisatie Infrastructuur
AXD
onderhoud en beheer
WVH
Het schone district Veluwe
Wegendistrict ZH Waarden
Waterdistrict Maastricht Maas
Operationeel Beheer Waterdistrict Waddenzee
WVD
1 respondent heeft geen antwoord gegeven.

33. Wanneer bent u in dienst van Rijkswaterstaat gekomen?

	Aantal	%
< 1970	2	8
1970 - 1980	5	20
1980 - 1990	4	16
1990 - 2000	10	40
> 2000	4	16
Totaal	25	100

34. Hoe lang bent u werkzaam in uw huidige functie?

	Aantal	%
0 - 2 jaar	12	50
3 - 5 jaar	5	21
6 - 10 jaar	4	17
10 - 20 jaar	2	8
> 20 jaar	1	4
Totaal	24	100

Inspectie Verkeer en Waterstaat

Datum
25 mei 2007
Rapport
TeW/2007/000005

Colofon

Uitgever
Inspectie Verkeer en Waterstaat
Toezichteenheid Waterbeheer

Datum
Mei 2007

Contactpersoon
C. Meerman

Doorkiesnummer
0320 29 95 78

Fax
0320 29 95 01

Projectteam
C. Meerman
C.R. Theuvenet
C. Versteeg

Druk
MultiCopy Lelystad

Akkoord
Unitmanager: Ir. G.N.M. Stokman
(paraaf)

Projectleider: C. Meerman
(paraaf)